

RADOVEDNEŽ

REVIJA ŠTUDENTOV PEDAGOŠKE FAKULTETE

ŠT. 1 / JUNIJ 2024

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

RADOVEDNEŽ

REVIJA ŠTUDENTOV PEDAGOŠKE FAKULTETE

Številka 1, junij 2024

Revija Radovednež izhaja dvakrat letno.

Izdajatelj:

Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru
Koroška cesta 160, 2000 Maribor

Uredniški odbor: Klara Kodrič, Andraž Mlinar

Oblikovanje: Leon Horvat, Anja Stopar

Recenzenti:

pred. Barbara Bednjički Rošer

doc. dr. Nikolaja Golob

asist. mag. Polona Jančič Hegediš

prof. šp. vzg. in vzg. Martina Jaunik

asist. mag. Katja Kozjek Varl

izr. prof. dr. Marta Licardo

asist. Barbara Sraka Petek

asist. Tanja Špes

Lektorji:

Barbara Bednjički Rošer, prof. slo. in soc.

Melani Potrč, univ. dipl. slov. in prof. ped.

Naklada: 150 izvodov

ISSN 3024-0069

Likovno delo na naslovnici: Nika Kajžer, študentka 3. letnika študijskega programa Predšolska vzgoja

Revija je brezplačna.

Maribor, junij 2024

Pozdravljeni bralci in bralke revije **RADOVEDNEŽ!**

Nadobudni študentje 3. letnika študijskega programa Predšolska vzgoja na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru se kot bodoči vzgojitelji zavedamo pomembnosti in pomena kakovostne predšolske vzgoje.

Ker je naše znanje še sveže, smo se odločili, da naše ideje delimo z vami. V zadnjih letih so študentske revije vse bolj aktualne, kar je pretehtalo k odločitvi, da smo pripravili prvo študentsko revijo s področja predšolske vzgoje. Kako sploh začeti, je bila za nas velika preizkušnja. Kar nekaj časa je minilo, da je prišla prva ideja, prva zamisel, prvi predlog. Nato je prišel trenutek, ko smo morali ideje zapisati na papir. Ob prvih začetkih pisanja smo se srečali z mnogimi težavami, ki smo jih ob pomoči asist. Barbare Sraka Petek in asist. Maruše Laure ter izr. prof. dr. Marte Licardo prebrodili ter izdali prvo številko revije, ki je danes v vaših rokah.

Članki v naši prvi reviji se dotikajo različnih področij. Želeli razkriti nekaj idej, predlogov in spoznanj, ki bodo koristili bralcem pri delu in igri s predšolskimi otroki. Ob prebiranju revije vas bodo članki popeljali skozi misli in raziskovanje študentov o predšolski vzgoji. Članki se nanašajo na vsebine iz kakovostne literature za otroke v predšolskem obdobju, na področje gibanja, družbe, digitalne pismenosti, narave in likovne vzgoje. Revija postavlja v ospredje znanje, ki smo ga prejeli v letih študija in zdi se nam pomembno, da ga osvetlimo, izpostavimo ter delimo z vami, dragi bralci.

Odgovorna urednika Klara Kodrič in Andraž Mlinar

Kodrič

Mlinar

VSEBINA

DIGITALNA PISMENOST

Andraž Mlinar in Rene Tomažič

1

OTROCI PRISELJENCI V VRTCU

Nina Jehart, Damjana Kojzek, Kaja Kotnik in Gala Očko

4

ZELENA UČILNICA V OBJEMU GOZDNE PEDAGOGIKE

Danaja Brumen, Anja Donik in Kaja Krajšek

8

POTEPANJE Z OTROKI PO SLOVENIJI

Larisa Horvat in Klara Kodrič

11

OTROKOVO RAZUMEVANJE SMRTI IN KAKO MU PRI TEM POMAGATI

Ines Irgolič, Maša Meklav in Taja Smrekar

16

KAKOVOSTNA OTROŠKA LITERATURA: SLIKANICA ČRTA

Lara Glavič in Leon Horvat

21

ELEMENTARNE GIBALNE IGRE: RAZGIBAJ SE IN SE NE JEZI!

Nuša Forštnarič in Natalija Mitić

24

RAZISKOVALNA ŠKATLA

Lucija Frece, Anja Potočnik, Janja Satler in Tanja Zupan

26

NEUSTREZNI PRISTOPI PRI LIKOVNIH DEJAVNOSTIH OTROKA: 10 NAJPOGOSTEJŠIH ZMOT PRI DELU Z OTROKI S PODOROČJA LIKOVNIH DEJAVNOSTI

Ines Irgolič in Taja Smrekar

30

DIGITALNA PISMENOST V VRTCU

Vzgojitelji se v vrtcu večkrat sprašujejo, kako digitalno pismenost predstaviti in približati predšolskim otrokom. Digitalna tehnologija je namreč postala del našega vsakdana, posledično pa tudi del vzgoje in izobraževanja. Otroci in starši se vsakodnevno srečujejo z digitalnimi mediji, zato je pomembno, da jim vzgojitelji nudijo ustrezno znanje o uporabi na različnih področjih in z različnim namenom. Vzgojitelji naj bi otrokom nudili ustrezne možnosti in izzive ter jih hkrati seznanjali o nevarnostih, ki se lahko pojavijo pri rabi digitalnih medijev.

Digitalne kompetence pri vzgojiteljih

Pomembno je, da imajo vzgojitelji ustrezno razvite digitalne kompetence, saj bodo le tako lahko otrokom v vrtcu omogočili ustrezno in spodbudno učno okolje, ki bo vključevalo varno in smiselno rabo digitalnih tehnologij. Vzgojitelji morajo znati prepoznati, izbirati in pripraviti kakovostne vire, ki jih bodo uporabili pri svojem delu. Digitalno tehnologijo v vrtcu vzgojitelji najpogosteje uporabljajo za strokovno komunikacijo s sodelavci, pri sodelovanju s starši, drugimi vzgojno-izobraževalnimi institucijami in okoljem z namenom doseganja ciljev, povezanih z njihovim delom (Usar in Jelše, 2021).

Smernice digitalne pismenosti za vzgojitelje (Usar in Jelše, 2022):

- Vzgojitelj sam dovolj dobro pozna področje digitalnih tehnologij in ima ustrezne digitalne kompetence.
- Vzgojitelj otrokom predstavlja zgled varne uporabe digitalnih tehnologij.
- Vzgojitelj o digitalnih tehnologijah seznanja vse otroke, še posebej otroke iz socialno manj spodbudnih okolij.

Vzgojitelji lahko znanje o digitalnih kompetencah pridobijo z izobraževanjem in lastnim raziskovanjem področja. Nekaj jih najdete tudi na portalu digitrajni.si:

Varna raba digitalnih tehnologij v predšolskem obdobju

Pri uporabi digitalnih tehnologij pri neposrednem delu z otroki v vrtcu se pogosto porajajo vprašanja o smiselnosti rabe, kakšne koristi imajo od tega otroci ter ali so digitalne tehnologije, glede na različne razvojne dejavnike, sploh varne in ustrezne za predšolske otroke. Usar in Jelše (2021) izpostavljata, da naj bo v vrtcu poudarek na kreativni rabi digitalnih tehnologij, ki spodbujajo ustvarjalnost otrok. Otrokom področje digitalnih tehnologij lahko predstavimo na različne načine, ki lahko obogatijo raziskovanje in učenje o posamezni temi, za ustvarjanje, približevanje okolij, ki jim sicer niso dostopna (Usar in Jelše, 2021).

Na primer, otroci lahko ustvarjajo digitalne animacije na posamezno temo, lahko si ogledajo virtualno galerijo ali muzej, lahko raziskujejo pojave in pojme z uporabo digitalnih simulacij in obogatene resničnosti, lahko raziskujejo družbeno okolje z e-zemljevidi ali Google Earth orodjem, lahko uporabljajo digitalno tehnologijo za komuniciranje z otroki iz drugih delov sveta, lahko ustvarjajo slike z uporabo orodij umetne inteligence, skratka, možnosti in načinov rabe je veliko.

Doprinos uporabe digitalnih tehnologij v vrtcu vidimo tudi v dostopnosti digitalnih tehnologij pri otrocih iz socialno manj spodbudnih okolij, ki v domačem okolju te možnosti pogosto nimajo, in pri otrocih s posebnimi potrebami, ki morda lahko s pomočjo digitalne tehnologije lažje premagujejo izzive in težave, s katerimi se soočajo. Vrtec naj v digitalni dobi postane prostor, kjer je varna raba digitalnih tehnologij dostopna otrokom iz različnih ranljivih skupin in otrokom s posebnimi potrebami. Z uvajanjem digitalne pismenosti lahko zmanjšujemo socialne razlike, zlasti dostop do digitalnih tehnologij in krepimo digitalne veščine otrok (Starting Strong: Empowering Young Children in the Digital Age, 2023).

Naloga vzgojiteljev je tudi, da otroke in starše z zgledom spodbujamo k varni in odgovorni rabi digitalnih tehnologij, hkrati pa jim pokažemo možnosti uporabe z namenom spodbujanja učenja in raziskovanja. Pomembno je, da smo vzgojitelji in starši seznanjeni s časovnimi priporočili uporabe posameznih digitalnih medijev za otroke, možnostmi izbire kakovostnih vsebin, ki so otrokom na voljo in načini vzpostavljanja ustreznega odnosa in rabe digitalnih medijev brez negativnih posledic (npr. sevanje, odvisnost). Do starosti 18 mesecev pediatri močno odsvetujejo uporabo digitalnih medijev.

Prvi stik z digitalnimi mediji naj bi otroci vzpostavili šele med 18. in 24. mesecem. Časovna izpostavljenost otrok različnim zaslonom med 2. in 5. letom naj ne bi presegala ene ure. Uporaba digitalnih medijev v predšolskem obdobju naj vedno poteka pod nadzorom odrasle osebe, ki otroka skozi različne aplikacije vodi in izobražuje o varni in ustrezni rabi. Pomembno je, da odrasli poskrbimo, da so otroci večji del dneva odmaknjeni od digitalnih tehnologij, da se gibajo, preživljajo čas v naravi, da imajo priložnost za prosto igro in počitek, predvsem pa, da digitalnih medijev starši doma ne uporabljajo za »varuško« otrok (Globokar, 2019). Na temo varne uporabe digitalnih tehnologij znotraj družine tudi Bregant in Macur (2019) predlagata oblikovanje osebnega družinskega načrta za varno uporabo digitalnih medijev, pri katerem je treba upoštevati otrokovo starost, zdravje, temperament in razvojno stopnjo. Ob vsem naštetem pa zagotoviti zdrav življenjski slog (zdrava prehrana, gibanje na svežem zraku, higiena spanja in pozitivne družbene interakcije), upoštevanje nasvetov nevladnih organizacij (npr. Safe.si) in zdravstvenih organizacij (npr. Center za krepitev zdravja in NIJZ) za varno uporabo digitalnih medijev.

Že na ravni predšolske vzgoje je smiselno stremeti k temu, da so otroci uspešno usposobljeni za vključitev v digitalni svet okrog njih. Da bi se izognili različnim tveganjem, povezanim z razvojem digitalizacije, je treba uvesti strategije, ki spodbujajo varno in odgovorno uporabo digitalnih tehnologij na predšolski ravni (Starting Strong: Empowering Young Children in the Digital Age, 2023):

- zagotavljanje digitalne varnosti in dobrega počutja: poskrbeti moramo, da bodo ponudniki digitalnih storitev zagotavljali in upoštevali smernice za digitalno varnost in dosledno izvajali ukrepe za varstvo osebnih podatkov in z zaščito zasebnosti otrok;

- vnos digitalne pismenosti v kurikulum: digitalno pismenost je potrebno vnesti v kurikulum na način, da se bo otroke spodbujalo k varni in odgovorni rabi digitalnih tehnologij z učenjem razumevanja delovanja digitalnih orodij, uporabo visoko kakovostnih iger v digitalnem okolju, ki vključujejo interaktivnost ter vključevanjem otrok v smiselne, učno bogate interakcije, ki jih sicer ne moremo omogočiti v vsakdanjem okolju;
- usposobljenost strokovnih delavcev: z različnimi usposabljanji in izobraževanji je treba razvijati digitalne kompetence vzgojiteljev, osredotočene na temeljne in napredne kompetence za varno in učinkovito rabo digitalnih tehnologij;
- vključevanje družin in širše skupnosti: starše je treba vključevati in spodbujati k odgovorni in učinkoviti rabi digitalnih tehnologij v domačem okolju, jim omogočiti podporo pri izbiri ustreznih vsebin, da bodo opremljeni za usmerjanje svojih otrok k odgovorni rabi digitalnih tehnologij; za večjo učinkovitost je treba nagovarjati tudi širše družbeno okolje;
- zbiranje podatkov in njihova analiza ter spremljanje: vzpostaviti je treba podatkovne sisteme in mehanizme spremljanja za sledenje rabi digitalnih tehnologij in njihovem vplivu na razvoj in dobrobit otrok; pridobljene podatke je potrebno diseminirati pristojnim institucijam in predstaviti načine, ki omogočajo podporo učenju in razvoju otrok.

Zapisali smo nekaj smernic za varno spodbujanje otrok k digitalni pismenosti. Zelo pomembno je, da poskrbimo za varno in samozavestno obvladovanje tveganj v digitalnih okoljih in otrokom omogočimo čim več priložnosti za razvoj zgodnje digitalne pismenosti, ki je ključ do kasnejšega uspeha, varnosti in zaščite (Starting Strong: Empowering Young Children in the Digital Age, 2023).

Odprtost kurikulumu od vzgojiteljev zahteva avtonomnost pri uvajanju digitalnih vsebin in spodbujanju digitalne pismenosti otrok in družin, obenem pa tudi ustvarjanje spodbudnega učnega okolja, v katerega v 21. stoletju sodi tudi raba digitalne tehnologije (Usar in Jerše, 2021). Vzgojitelji, opremljeni s kompetencami digitalne pismenosti, ustrezneje izbirajo informacijsko podporo vzgojno-izobraževalnim dejavnostim in pogosteje sodelujejo pri oblikovanju in razvoju informacijskih in digitalnih tehnologij v izobraževalnem procesu, s čimer spodbujajo učinkovito vključevanje digitalnih tehnologij, namenjenih intenzivnemu razvoju mlajše generacije (Gabidullina idr., 2019 v Anisimova, 2020). Zaključujemo, da je smiselna in preiščljena raba digitalnih tehnologij v vrtcu, ki temelji na digitalnih kompetencah vzgojitelja, lahko učinkovito orodje za podporo in učenje skozi igre v predšolskem obdobju.

VIRI IN LITERATURA

Anisimova, E. (2020). Digital Literacy of Future Preschool Teachers. *Journal of Social Studies Education Research*, 11(1), 230–253. <https://www.learntechlib.org/p/216438/>

Bregant, T. in Macur, M. (2019). Od zabave do zasvojenosti – o digitalnih medijih. *Slovenska pediatrija*, 26(2), 276–283. http://www.slovenskapediatrija.si/pdf_datoteka?revija=1044&clanek=1288

Globokar, R. (2019). *Vzgojni izzivi šole v digitalni dobi*. Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta. https://www.teof.uni-lj.si/uploads/2021_ZnK69_Vzgojni_izzivi.pdf

OECD (2023). *Starting Strong: Empowering Young Children in the Digital Age*. <https://doi.org/10.1787/50967622-en>

Usar, K. in Jerše, L. (2021). *Smernice za uporabo digitalne tehnologije v vrtcu*. Zavod RS za šolstvo. http://www.zrss.si/pdf/DTsmernice_vrtci.pdf

OTROCI PRISELJENCI V VRTCU

Ljudje se že vso zgodovino preseljujejo zaradi družinskih, ekonomskih, družbenih, političnih in drugih razlogov. V EU in tudi v Sloveniji je v zadnjih letih v vrtcih vedno več otrok priseljencev. Pomembno je, da starši otroke priseljence vključujejo v vrtce, ker ima vrtec pozitiven vpliv na razvoj otroka. Otroci se v vrtcu učijo jezika, socialnih veščin in kulture ter pridobivajo različne druge sposobnosti, ki so pomembne za uspešno vključevanje v družbo. V nadaljevanju bomo predstavili, kdo je otrok priseljenec in s katerimi izzivi se srečujejo vzgojitelji pri delu z njimi. Na koncu članka vam bomo predstavili še primer dejavnosti, ki jo lahko izvedete, če imate v skupini otroke iz priseljenjskih družin.

Kdo je otrok priseljenec?

Izraz »otroci priseljenci« se nanaša na otroke, ki so se rodili v drugih državah in so se preselili v Slovenijo, večinoma na podlagi združevanja družine, pogosto po večletnem ločenem življenju enega od staršev. Ob prihodu v Slovenijo so se začeli učiti slovenski jezik, katerega uporabljajo v izobraževalnih in javnih ustanovah. V domačem okolju pa še vedno uporabljajo svoj materni jezik (Vižintin, 2017).

Vzgojitelji se pri delu s priseljenci soočajo z zelo raznolikimi izzivi, ki so lahko različni po obsegu in težavnosti. Na primer, otroci se težje vključujejo v skupino, ne razumejo jezika, izražajo čustvene težave (travme), se težje prilagodijo na dnevno rutino. Delo z otroki priseljenci od vzgojitelja zahteva veliko znanja in strpnosti (Licardo in Senica, 2017).

Najpogostejši izzivi, ki se pojavljajo v vrtcu pri delu z otroki priseljenci (Licardo in Senica, 2017):

1. Težave z razumevanjem jezika

Pojavijo se med strokovnimi delavci in družinami priseljencev pri vsakodnevni osnovni komunikaciji. Nepismenost staršev ali slabo razumevanje slovenskega jezika povzroča težave pri komunikaciji s strokovnim osebjem.

2. Pomen kulture pri integraciji in prilagajanje na novo kulturno okolje

Proces integracije se začne takoj, ko se priselijo v novo okolje, traja pa lahko več let. Spoznati morajo principe delovanja nove družbe.

3. Družinske razmere

Slabe družinske razmere negativno vplivajo na otrokovo vključevanje v vrtec. Dejavniki tveganja so brezposelnost staršev, družinske travme, revščina in bolezni. Strokovni delavci morajo biti obveščeni o razmerah, saj bodo le tako nudili ustrezno pomoč.

4. Predsodki in stereotipi

Zavedanje lastnih predsodkov in stereotipov je ključnega pomena za njihovo odpravljanje. Vzgojitelji bi naj izvajali dejavnosti, ki blažijo predsodke in stereotipe do otrok in družin priseljencev.

5. Usposobljenost strokovnih delavcev za delo v medkulturnem okolju

Strokovni delavci naj bi v medkulturnem okolju prilagajali dejavnosti iz Kurikuluma za vrtce. Redno naj bi se udeleževali dodatnih strokovnih izobraževanjih, kjer pridobivajo znanje.

PRIMER DEJAVNOSTI: Kulture in tradicija

Slika 1: Primeri dejavnosti (prirejeno po predlogah v programu Canva)

Uvod

MOTIVACIJA: rajalna igra s spremenjenim besedilom.

Besedilo: "Potujemo v Slovenijo/Bosno, kdo gre z nami?"

Od tam naprej pa v (vaše mesto, npr. Maribor, Tuzla) in ti greš z nami!"

Vzgojitelj žreba enega otroka, ki je glavni in pobira otroke v vlak.

Osrednji del

Vsak otrok dobi svoj »potni list« (v prilogi), s katerim potuje po postajah. Otroci na postajah spoznavajo hrano, narodno nošo in himno dveh različnih držav.

Vsi otroci morajo na koncu imeti izpolnjen »potni list«.

Vsak »potni list« vsebuje:

- naslovnico, kjer vzgojitelj napiše ime otroka,
- prostor, kjer otrok nariše zastavo,
- stran, kjer otrok pobarva ali mu je všeč hrana in glasba,
- stran, kjer prilepi narodno nošo.

Vsaka postaja predstavlja določeno značilnost obeh držav (zastavo, zemljevid, značilno hrano, posnetek glasbe, sestavljanke narodne noše).

Zaključek

Vzgojitelj otroke spodbudi, da ponovno skupaj zapojejo pesem Potujemo v ... (glej uvod). Otroci sedejo v krog in vsak pokaže in opiše svoj »potni list« vzgojitelju in drugim otrokom. Otroci lahko »potne liste« odnesejo domov.

Priloge

Fotografije se po želji povečajo in natisnejo. Potni list za vsako državo posebej se lahko po želji spreminja (povečamo za tiskanje, izrežemo in sestavimo).

Slika 2: Delovne kartice (prirejene po predlogah v programu Canva)

Slika 3: Delovne kartice (prirejene po predlogah v programu Canva)

PREDLOG ZA RAZŠIRITEV DEJAVNOSTI

Na vsaki postaji lahko dodate še kakšno mesto, ki bi bilo otrokom zanimivo. V vrtec lahko prinesete slovensko tradicionalno nošo, da si jo otroci ogledajo (če je možnost, si jo izposodite pri folklorni skupini). Povabite lahko tudi dedke in babice otrok in skupaj spečete tradicionalno hrano (npr. burek, baklavo, potico).

Za učinkovito delo z otroki priseljenci je pomembno, da pedagoški delavci najprej okrepijo svoja pozitivna stališča o raznolikosti, o delu s starši in otroki priseljenci. V tem članku smo želeli predstaviti najpogostejše izzive, s katerimi se vzgojitelji soočajo pri delu z otroki priseljenci, ter ponuditi primer dejavnosti, ki jo lahko uporabijo pri svojem delu. Dejavnost je primerna za izvajanje v vrtcu in v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole. Izpostavili smo tudi pomen vloge načrtovanja in izvajanja dejavnosti za celotno skupino, na način, ki spodbuja spoznavanje drugačnih kultur in tradicij ter krepi povezovanje med otroki znotraj skupine. Vsi pedagoški delavci bi naj razvijali kompetence medkulturne vzgoje in znali vključevati vse otroke ne glede na kulturno ozadje, saj le tako lahko ustvarijo vključujoče in spodbudno okolje v vrtcih in šolah (Lesar, Majcen in Podlesek, 2020).

VIRI IN LITERATURA

Lesar, I., Majcen, I., & Podlesek, A. (2020). *Stališča (bodočih) pedagoških delavcev kot temelj kakovostnega vključevanja otrok priseljencev*. ZRC SAZU.

Licardo, M., & Senica, T. (2017). *V Katere težave se najpogosteje pojavljajo pri delu z otroki, ki prihajajo iz drugih kulturnih okolij?* Licardo, M. in Golob, N. (ur.), *Priložnosti za uspeh: priročnik za vzgojitelje in učitelje pri delu z otroki in mladostniki, ki prihajajo iz drugih kulturnih okolij*. Univerzitetna založba Univerze. <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/273>.

Vižintin, M. (2017). *Medkulturna vzgoja in izobraževanje: Vključevanje otrok priseljencev*. Založba ZRC SAZU.

Danaja Brumen, Anja Donik in Kaja Krajšek

Študijski program Predšolska vzgoja, 3. letnik

ZELENA UČILNICA V OBJEMU GOZDNE PEDAGOGIKE

V sodobnem času, ki zajema visoko stopnjo digitalizacije, je lahko gozdna pedagogika pomembna protiutež posledicam pretirane uporabe digitalnih tehnologij pri otrocih. Gozdna pedagogika je sodobna veda o vzgoji in izobraževanju na temo gozda in gozdarstva. Temelji na izkustvu oziroma izkustvenem učenju in jo uvrščamo med doživljajsko pedagogiko (Turk, 2014). Izkustveno učenje znotraj doživljajske pedagogike je metoda, kjer se teorija in praksa povežeta. Posledično učenci izkustveno spoznajo resničnost in hkrati izkusijo akcijo (Marentič-Požarnik, 1992). Pri gozdni pedagogiki se tako spodbuja ustvarjanje vezi med naravo in človekom, in sicer na način, da gozd spoznamo preko vseh čutil. Gozdna pedagogika se zavzema za načelo razumevanja in odnosa ljudi do narave, okolja in znanja o gozdu kot ekosistemu (Inštitut za gozdno pedagogiko, b. d.).

V Sloveniji se v sklopu Mreže gozdnih vrtcev nahaja 136 izobraževalnih ustanov. Mreža ima 231 članov, ki implementirajo načela gozdne pedagogike v svoje delo. Števila iz leta v leto naraščajo zaradi prepoznavanja dobrobiti otrok.

Namen, cilji in učinki gozdne pedagogike

Gozdna pedagogika je nastala z namenom, da bi otrokom čim bolj približali gozd oziroma naravo. Družba se dandanes vsakodnevno srečuje s stresom, preobremenjenostjo in hitrim načinom življenja.

Vse naštetu velikokrat pripelje do tesnobe, notranje stiske, čustvene napetosti in številnih strahov. Ti dejavniki prav tako vplivajo na otroke in mladostnike, ki se vedno pogosteje spopadajo z agresivnostjo, depresijo in različnimi zasvojenostmi.

Namen gozdne pedagogike je, da bi na vse ljudi, sploh pa na otroke in mladostnike, vplivala oziroma delovala terapevtsko. S tem bi omilili oblike težav sodobnega sveta in spodbujali zdrav način preživljanja prostega časa (Turk, 2014).

Cilji gozdne pedagogike se v veliki meri dopolnjujejo tudi s cilji področja narave, ki so zapisani v Kurikulumu za vrtce. Otroci odkrivajo in spoznavajo živo naravo, razvijajo čutno doživljanje s pomočjo tipa, opazovanjem in poslušanjem zvokov v naravnem okolju, iščejo in razrešujejo gibalne probleme, razvrščajo in hkrati razvijajo naravoslovni jezik, ob vsem naštetem pa izvajajo sproščene naravne oblike gibanja (Kurikulum za vrtce, 1998).

Gozdna pedagogika ima tudi velik terapevtski pomen, predvsem pri otrocih, ki imajo čustvene ali vedenjske motnje. Terapevtski vpliv se kaže v tem, da se otroci med ustvarjanjem in igro v gozdu sprostijo in umirijo preko uporabe različnih naravnih materialov za igro in kreativno ustvarjanje. Vzgojitelji in učitelji, ki prakticirajo gozdno pedagogiko, pri otrocih dosežejo veliko ciljev skozi igro v naravi. Otroci se med seboj v skupini bolje povežejo in spoznajo, kar posledično vpliva na sodelovalno klimo. Po gozdni dejavnosti se počutijo bolj sproščeno, zadovoljno, ob tem pa krepijo tudi prijateljske vezi (Turk, 2014). Govorimo torej o izrazitem prepletu kurikularnih ciljev, ki ob razvijanju in krepitvi naravoslovnih področjih pozitivno vplivajo na osebnost in samozavest otrok, izboljšujejo socialne veščine ter miselne in gibalne sposobnosti in spretnosti. Z gozdno pedagogiko lahko razvijamo tudi posameznikove vrline, kot so potrpežljivost, koncentracija, sodelovanje, ustvarjalnost, domišljija in druženje s svojimi sovrstniki (Turk, 2014).

Načela gozdne pedagogike

Če želimo vpeljevati gozdno pedagogiko v svoje delo v vrtcu, moramo razmisliti tudi o tem, kako otrokom predstaviti raziskovanje narave. Avtor Joseph Cornell v vodiču k naravi za starše in vzgojitelje z naslovom Približajmo naravo otrokom navaja pet osnovnih pravil za kakovostno preživljanje časa v naravi: vodič k naravi za starše in vzgojitelje (Cornell, 1994):

1. Učite manj in delite občutke z otroki

Ob golem pripovedovanju dejstev o naravi, npr: "To je iglavec.", otrokom obenem pripovedujte tudi, kako se ob tem drevesu počutite. Povejte jim, da drevo spoštujemo, saj zmore preživeti v okolju gora - preživi tudi poletje, ko ni vode, pozimi pa je ta zmrznjena; preživi tudi močne vetrove, ki lomijo in upogibajo njegove veje. Otrokom pripovedujte tudi o delih drevesa, ki nam niso vidni.

2. Bodite odprti in sprejemljivi

Biti sprejemljiv se nanaša na sposobnost vzgojitelja, da posluša in zaznava otroke. Življenje na prostem je enkratna priložnost, da spontano navdušenje otrok preusmerimo v učenje. Cornell navaja tudi, da je potrebno biti občutljiv učitelj. To pomeni, da je lahko vsako otrokovo vprašanje in pripomba povod za pogovor in raziskovanje. Odzivati se morate na otrokove občutke in razpoloženja, saj tako širite njegovo zanimanje in radovednost.

3. Najprej opazujte in izkusite, šele nato spregovorite o stvari

Otroci znajo bolj zavestno opazovati in stvari zunaj sebe lažje razumejo, če se počutijo eno z njimi, kot pa, če le poslušajo.

4. Otrokovo pozornost takoj usmerite

Na začetku izleta določite ton. Vključujte vsakega otrok, tako, da vi opozarjate na zanimivosti in sprašujete o le-teh. Da boste otroke izurili izostreno opazovati, jih vodite korak za korakom in najдите stvari, ki bi jih zanimale, saj vsi otroci niso navajeni narave opazovati od blizu.

5. Doživljanje naj preveva občutek radosti

Otroci so lahko veseli in pozorni ali tihi in pozorni. Zavedajte se, da je vaše razpoloženje nalezljivo. Otroke boste pritegnili, če boste sami srečni in jih boste učili z navdušenjem.

Primeri dejavnosti za izvajanje v gozdu

Joseph Cornell v svojem delu navaja različne dejavnosti, ki strmiijo k temu, da otrok spozna naravo v vseh možnih načinih. Dejavnosti, ki jih navaja kot primerne za predšolske otroke, so (Cornell, 2019):

-*Zvoki*: Igra otroke spodbuja k poslušanju različnih zvokov v naravi. Ko otroci poslušajo zvoke, morajo prešteti, koliko različnih zvokov slišijo.

-*Barve*: Igra otroke spodbuja, da opazijo številne odtenke barv na enem mestu. Lahko jih vprašamo, koliko različnih odtenkov zelene vidijo v gozdu.

-*Vidim*: Igra otrokom pomaga, da postanejo pozornejši na naravno okolje. Otroka se igrata v paru. Eden je v vlogi trenerja in drugi je v vlogi igralca. Trener začne igro tako, da reče: »vidim...« in ga igralec dopolni tako, da pove prvo stvar, ki jo vidi, na primer: »visoko smreko.« Trener lahko uporabi besede slišim, duham, občutim, ki jih nato igralec vedno dopolni.

Slovenija ima dolgo tradicijo povezanosti z gozdom in zemljo, saj gozdovi predstavljajo pomemben del njene naravne in kulturne dediščine. Prav zaradi te dediščine je Slovenija izjemno primerna za razvoj slovenske gozdne pedagogike. Pomen vloge gozdnega pedagoga se izkaže takrat, ko obisk gozda ni zgolj obisk, ampak ima jasen namen. Otroci lahko sami najdejo smisel obiska, lahko pa ga vzgojitelj predhodno določi. Gozdni pedagog mora izkazovati iskreno zanimanje za otrokove najdbe, ideje, mnenja in trenutke ter znati usmeriti njihovo zanimanje v dolgotrajno znanje. Pomemben je čas, ki ga otrokom namenimo za samostojno raziskovanje, s čimer razvijamo otroško samostojnost. Gozdni pedagog mora verjeti, da vsak obisk gozda otrokom prinaša novo prednost za življenje (Györek, 2013).

Slika 1: Igra otrok v gozdu. ChatGPT (2024).

VIRI IN LITERATURA

Viri slik:

Igra otrok v gozdu (2024, 28. 4.). [Generirana slika na zahtevo prikaza igre otrok v gozdu]. <https://chat.openai.com/>

Literatura:

Cornell, J. (1994). *Približajmo naravo otrokom: vodič k naravi za starše in vzgojitelje*. Ljubljana, Celjska Mohorjeva družba.

Cornell, J. (2019). *Doživljanje narave: Dejavnosti za otaveščanje o naravi za vse starosti*. Ljubljana, Celjska Mohorjeva družba.

Györek, N. (2013). Gozdna pedagogika v Sloveniji – priložnost za povezovanja in nova znanja. *Gozdni vestnik*, 4(71), 225-234.

Inštitut za gozdno pedagogiko. (b.d.). *Gozdna pedagogika*. <http://gozdna-pedagogika.si/>

Kurikulum za vrtce. (1998). Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet, Področna kurikularna komisija za vrtce.

Marentič-Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje - modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja? *Sodobna pedagogika*, 43(1-2), 1-16.

Turk, N. (2014). *Gozdna pedagogika*. *Vzgoja*, 16(61), 48-49.

Larisa Horvat in Klara Kodrič

Študijski program Predšolska vzgoja, 3. letnik

POTEPANJE Z OTROKI PO SLOVENIJI

V članku predstavljamo nekaj predlogov za družinski izlet ali dejavnosti za vrtčevske oddelke, ki se lahko izvedejo izven prostorov vrtca. Za predstavitev teh izletniških točk smo se odločili, ker ponujajo pestro izbiro aktivnosti in so hkrati poučne ter zabavne za otroke. Želeli smo izpostaviti destinacije, ki so nekaterim mogoče manj znane in so locirane na različnih koncih Slovenije, ponujajo pa pestro izbiro raznovrstnih aktivnosti za predšolske otroke. Vzgojiteljem Kurikulum za vrtce omogoča možnost, da lahko vse dejavnosti prenesejo in izvajajo tudi izven prostorov vrtca. Med svojimi načeli navaja, da naj učenje v predšolskem obdobju temelji na neposrednem delovanju in pridobivanju izkušenj iz okolja (Kurikulum za vrtce, 1999). Tako lahko priložnosti za izvajanje različnih dejavnosti in aktivnosti iščemo v naravi, muzejih, doživljajskih parkih, galerijah in učilnicah na prostem. Preko dejavnosti izven vrtca otrokom omogočimo multisenzorno in aktivno spoznavanje sveta okrog sebe.

Bivanje v naravi otrokom omogoča različne gibalne izkušnje in priložnosti za športne aktivnosti. Narava nam ponuja vse, kar potrebujemo, vendar pogosto teh možnosti ne znamo izkoristiti. Globoko doživljanje narave je ključno za krepitev otrokove volje in razvoj čutil. Ko se otroci naravno gibljejo, se preizkušajo, kar je pomembno za pripravo na življenje. Žal pa je ta naravna potreba v sodobnem svetu pogosto omejena ali celo zanemarjena (Zalokar-Divjak, 1996). Ravno zaradi tega smo se odločili za predstavitev doživetij v naravi.

Izleti v naravo, obiski doživljajskih parkov in učnih poti ter naravnoslovnih muzejev so priložnosti za izkustveno učenje otroka, ki mu omogočajo neposredne izkušnje ter razvijanje različnih spretnosti in sposobnosti. Učenje tako postane doživetje in je način učenja, ki je za predšolsko obdobje še posebej primerno. Izkustveno učenje je vsako učenje, pri katerem ima otrok neposreden stik z resničnostjo, ki jo preučuje.

Gre za popolno nasprotje tega, ko otrok samo bere, sliši ali govori o tej resničnosti. Na prostem otrok sam odkriva in doživlja izkušnjo in jo tako tudi lažje ponotranji. Pri izkustvenem tipu učenja otrok gradi znanje, vrednote in spretnosti iz lastne izkušnje (Marentič Požarnik, Šarić in Šteh, 2019). Slednje je ključnega pomena v predšolskem obdobju in je dobra podlaga za učenje v osnovni šoli.

5 PREDLOGOV POUČNIH IZLETOV ZA OTROKE PO SLOVENIJI

1. Polhov doživljajski park

Slika 1: Živalska pošta.

Vir: <https://kamzmulcem.si/5-pravljicno-dozivljajskih-parkov-v-sloveniji/>

Slika 2: Zemljevid Slovenije in označen Polhov Gradec

Vir: <https://www.worldometers.info/maps/slovenia-map/>

Kaj lahko tam počnemo?

- Polhu Rogoviležu poiščemo nov dom.
- Spoznavamo živali, rastline in značilnosti kraja.

Cena:

- 5€ samostojni ogled (Polhova knjižica, svinčnik in magnet)
- 6€ kombinirana vstopnica (ogled Muzeja pošte in telekomunikacij)

2. Zlatorogova pravljicna pot v Ukancu

Slika 3: Zlatorogova pot v Ukancu

Vir: <https://kamzmulcem.si/u-konc-sveta-so-pravljice-doma-zlatorogova-pravljicna-dezela/>

Slika 4: Zemljevid Slovenije in označen Ukanc

Vir: <https://www.worldometers.info/maps/slovenia-map/>

Kaj lahko tam počnemo?

- Samostojno lahko organiziramo s pomočjo knjižice ali aplikacije.
- Pripravimo lahko lov na zaklad.

Cena:

- Voden ogled: 7,50€
- Samostojno raziskovanje: nakup knjižice (2€) ali s pomočjo brezplačne aplikacije Nexto

3. Hermanov Brlog

Slika 5: Hermanov brlog

Vir: <https://www.muzej-nz-ce.si/stalne-razstave/otroski-muzej-hermanov-brlog-otroski-muzej-in-prostor-otroske-ustvarjalnosti/>

Slika 6: Zemljevid Slovenije in označeno Celje

Vir: <https://www.worldometers.info/maps/slovenia-map/>

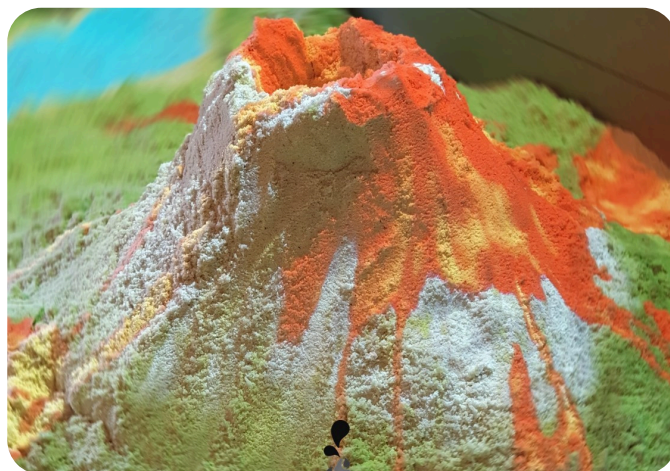
Kaj lahko tam počnemo?

- Udeležimo se Muzejske učne ure in Hermanove ustvarjalnice.
- ogledamo si lahko Hermanovo galerijo.

Cena:

- Organizirane skupine nad 10 oseb: 4€

4. Vulkanija

Slika 7: Vulkan

Vir: <https://www.vulkanija.si/go/971/O-doživljajskem-parku-Vulkanija#gallery-7>

Slika 8: Zemljevid Slovenije in označen Grad

Vir: <https://www.worldometers.info/maps/slovenia-map/>

Kaj lahko tam počnemo?

- Geološki muzej: ogledamo si lahko prikaze (animacije) ter geologijo Goričkega.
- Vulkanija: ogledamo si lahko animacije in vulkan (njegov izbruh), razstavo, zapeljemo pa se lahko tudi z Oljivim vlakcem.
- Izvedemo lahko delavnico: izbruh vulkana (kemijski poskus).

Cena:

- Vrtčevski otroci 4€ (Vulkanija in geološki muzej)

5. Arboretum Volčji Potok

Slika 9: Arboretum Volčji Potok. Vir: <https://www.druzinski-izleti.si/regije/osrednjeslovenska/arboretum-volcji-potok.html>

Slika 10: Zemljevid Slovenije in označen Volčji Potok. Vir: <https://www.worldometers.info/maps/slovenia-map/>

Kaj lahko tam počnemo?

- Ogled stalne razstave velikanov morskih globin in dinosavrov.
- Sprehod po arboretumu.
- Ogled raznovrstnih rastlinskih in drevesnih vrst.
- Ogled preko vožnje z vlakcem.
- Igranje na otroških igralih in obisk labirinta.

Cena:

Cene vstopnic se spreminjajo glede na sezono. Priporočamo, da se pred obiskom pri njih pozanimате o točni ceni.

Opisane lokacije smo sami že obiskali in so se nam glede na ponujeno izkušnjo zdele primerne za predloge lokacij poučnih izletov za predšolske otroke. Poiskali smo lokacije v naravi ali muzeje in učilnice, umeščene v neposredno bližino narave, kjer se otroci ob raziskovanju, opazovanju, aktivnem vključevanju v dejavnosti in gibanju v naravi preko spročenih in njim zabavnih aktivnosti tudi veliko novega naučijo.

Menimo, da otroku igra v naravi omogoča posebno doživetje pravega otroštva, zato smo se odločili predstaviti zgoraj naštetе ideje za izlete v naravo. Narava ponuja naraven poligon za vsakega otroka, saj omogoča več gibalnih aktivnosti, iger in učenja v primerjavi z zaprtimi prostori. Drevesa, korenine, veje, kamni, visoka trava in podobno lahko služijo kot odlični igralni in vadbeni pripomočki, ki popestrijo igro na prostem. Gibanje na svežem zraku povečuje izkoristek kisika v našem telesu. Narava sama spodbuja otroke h gibanju in raziskovanju, saj v njih zbudi željo po raziskovanju okolja, kar pomeni, da se otroci spontano gibljejo in raziskujejo (Gale in Skubic, 2015).

Ne samo gibanje in učenje v naravi, tudi ostale aktivnosti v muzejih ali doživljajskih parkih, ki smo jih predlagali za dejavnosti izven vrtca, imajo pomembno vlogo tako pri izkustvenem kot pri aktivnem učenju, saj se otroci celostno miselno in čustveno aktivirajo. Otroci preko aktivnega učenja prihajajo do neposredne izkušnje, s pomočjo katere konstruirajo znanje, ki jim pomaga razložiti svet okrog sebe. Pri tem je ključnega pomena izkušnja, saj v otroku spodbudi željo po raziskovanju, saj so v teh dejavnostih v interakciji z ljudmi, materiali, predmeti (Homann in Weikart, 2005). Otroci z lastno aktivnostjo in lastnimi občutki spoznavajo vsebine različnih kurikularnih področij, podanih izven igralnice vrtca, zato meniva, da sva naslovili temo in podali različne predloge za dejavnosti izven vrtca, ki bo vedno zastopana in aktualna za predšolsko obdobje.

VIRI IN LITERATURA

Arboretum Volčji potok. (b.d). <https://www.arboretum.si/>

Gale, M. in Skubic, A. (2015). *Gibanje v naravi skozi letne čase.* V *Gibanje in predšolski otrok: zbornik* (str. 267-275). Ljubljana, MiB.

Hohmann, M., & Weikart, D. P. (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse.* DZS.

Kam z mulcem. (17. 5. 2019). *U konc' sveta so pravljice doma – Zlatorogova pravljíčna pot.* <https://kamzmulcem.si/u-konc-sveta-so-pravljice-doma-zlatorogova-pravljicna-dezela/>

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf>

Marentič Požarnik, B., Šarić, M. in Šteh, B. (2019). *Izkustveno učenje.* Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske Univerze v Ljubljani.

Muzej novejše zgodovine Celje. (b.d.). *Otroški muzej Hermanov brlog: otroški muzej in prostor otroške ustvarjalnosti.* <https://www.muzej-nz-ce.si/stalne-razstave/otroski-muzej-hermanov-brlog-otroski-muzej-in-prostor-otroske-ustvarjalnosti/>

Škrateljč. (b.d). *Polhov doživljajski park.* <https://www.skrateljč.org/polhov-doživljajski-park/>

Vulkanija. (b.d.). <https://www.vulkanija.si/go/971/O-doživljajskem-parku-Vulkanija>

Zalokar-Divjak, Z. (1996). *Vzgoja JE ... NI znanost.* Ljubljana, Educey.

OTROKOVO RAZUMEVANJE SMRTI IN KAKO MU PRI TEM POMAGATI

Odločili smo se, da spregovorimo o temi, o kateri se z otroki navadno premalo govori. Teme, ki se jih pogosto izogibamo tudi v vrtcu, so spolnost, vojna, revščina, vera in smrt. Tokrat se bomo dotaknile teme smrti in tega, kako lahko otroku v predšolskem obdobju pomagamo pri soočanju s smrtjo. Smrt je del vsakdanjega življenja, zato moramo o njej govoriti in otroku pomagati pri soočanju z njo. Smrt je naraven zaključek življenjskega cikla, a jo odrasli kljub temu velikokrat otrokom prikrivajo, ali pa jih poskušajo pred tem zavarovati (Conner, 1989 v Duncan, 1992).

Otroci se z izgubo najpogosteje srečajo ob izgubi starega starša, tudi starša med ločitvijo, ljubljénčka, igrače, ali prijateljev, kadar so odselijo. Smrt in z njo povezana izguba, je prisotna v otrokovem življenju, zato se te teme ne smemo izogibati. Ker ima veliko odraslih težavo pri spoprijemanju s smrtjo, pogosto sklepajo, da jo imajo tudi otroci. Zato jih poskušajo pred tem »obvarovati«. Če se z otrokom o izgubi pogovarjamo še preden se ta pojavi, lahko takšni pogovori pripomorejo k otrokovemu razumevanju in s tem ob dejanski izgubi otroci doživljajo manjšo bolečino, manj strahu in manj anksioznosti. Ko se z otroki pogovarjamo o žalovanju in o tem, kako si lahko pomagamo, se otroci naučijo različnih mehanizmov spoprijemanja in tega, kako si pomagati, ko se soočimo z izgubo bližnjega (Duncan, 1992).

FAZE OTROKOVEGA ŽALOVANJA

Da lahko otroku pomagamo pri soočanju s smrtjo, je potrebno razumeti faze, ki jih otrok lahko doživlja ob izgubi (Duncan, 1992):

1. Faza: zgodnji odzivi

Vključuje zanikanje, šok in otopelost.

2. Faza: akutna žalost

Vključuje žalost, depresijo, krivdo, strah, anksioznost, jezo, regresijo in fizično stisko.

3. Faza: stopnja prilagoditve

Za otroka boleče sprejemanje resničnosti. V tej stopnji sledi reorganizacija in ponovna vzpostavitev življenja.

OTROKOVO RAZMIŠLJANJE O SMRTI

Duncan (1992) poudarja, da je potrebno dobro razumevanje otrokovega razmišljanja o smrti, da mu ob tem lahko pomagamo:

1. Omejeno razumevanje koncepta smrti

Otrok mrtvo razume kot nekaj, kar je malo manj kot živo. Majhni otroci so komaj začeli razumevati koncept trajnosti predmeta, zato je lahko ta varnost pri njih hitro odvzeta. Če otroku rečemo, da je »šel dedek spat«, lahko otroka postane strah, da bo umrl, če zvečer zaspi. Otroci besede jemljejo dobesedno, zato je potrebno biti pri razlagi smrti previden. Spanje ni smrt.

2. Omejen koncept časa in čustvovanja

Otrok bo velikokrat vprašal, kdaj se bo ta, ki je umrl, vrnil. To vprašanje se pojavlja zaradi otrokovega omejenega razumevanja časa. Prav tako otroci o umrli osebi med spraševanjem o njej kažejo zelo malo čustev. Odrasli so lahko nad postavljenimi vprašanji presenečeni, sploh pa nad nizkim čustvovanjem. Lahko se pojavi vprašanje kot je »kdaj se sestra vrne?« ali pa »pojdemo iskat novega bratca«. Zavedati se moramo, da tukaj ne gre za to, da otrok ne čustvuje, ampak zgolj na nivoju njihove omejene kognitivne sposobnosti pri razumevanju izgube in žalovanja.

3. Vedenjske spremembe

Vsi otroci so na nek način pod vplivom smrti bližnjega. Otroci velikokrat ne morejo razložiti, kako se počutijo, zato to pokažejo skozi svoje vedenje. Pri otrocih vseh starosti se lahko ob velikem stresu pojavi regresija v nekem vedenju, na primer sesanje prsta, izbruhi togote, pretirano oklepanje, močenje postelje. Kadar je otrok pod velikim stresom zaradi izgube, se lahko pojavi tudi povečan strah, kot je strah pred temo, strah pred samoto, novimi prostori, pred spanjem in pred izgubo odrasle osebe.

OSNOVNI KOGNITIVNI KONCEPTI PREDŠOLSKEGA OTROKA

Duncan (1992) navaja nekaj osnovnih kognitivnih konceptov predšolskega otroka, ki jih je potrebno razumeti, da lahko otroku pomagamo in ga ne zmedemo z določenimi trditvami:

- Otroci bodo zmedeni glede različnih oblik boleznih. Ne bodo razumeli, da je rak drugačne vrste bolezni kot prehlad. Zato ni dobro reči »prijatelj je bil bolan, šel je v bolnico in umrl«. Tako lahko otrok vzpostavi velik strah do tega, da mora bližnji oditi v bolnišnico.
- »To je božja želja«. Otrok ne bo razumel koncepta, da bog vzame nekoga, ki ga ima rad. Če mu rečemo, da je bog nekoga vzel zato, ker je bil tako dober in ga hoče zase, lahko privede do tega, da otrok postane »slab«, v strahu, da ne bi vzel tudi njega.
- »Očka je odšel na dolgo pot in se ne bo vrnil«. Otrok se lahko sprašuje, zakaj je odšel, brez da bi se poslovil. Privede lahko tudi do tega, da otrok krivi sebe, da ga je očka zapustil.
- »Očka je v nebesih in gleda na tebe«. Odrasli mislimo, da je to nekaj, kar otroka pomiri, ampak otrok lahko to dojema povsem drugače. To lahko razume kot da ga očka ves čas nadzoruje in ves čas ve, kaj počne.

Otroku je o smrti potrebno povedati takoj in tako kot je, vendar naj pogovor poteka v umirjenih okoliščinah in ko je odrasli zmožen izvesti takšen pogovor (v primeru, da je tudi sam doživel izgubo). Odkrito odgovarjajmo na vprašanja glede smrti pred in po njej. Velikokrat so lahko dobri odgovori »nihče ne ve zagotovo, moje mnenje pa je ...«, ali pa preprosto »tudi mene to zanima«. S tem damo otroku vedeti, da tudi mi ne vemo vsega in da ni nič narobe, da tudi otrok ne (Duncan, 1992).

OTROKOVO RAZUMEVANJE SMRTI GLEDE NA STAROST

Vsak otrok se s svojimi občutki spopada na sebi lasten način, ki je odvisen od otrokove starosti, razumevanja bolezni in smrti in možnosti, da svoja čustva izrazi. Za lažje razumevanje navajamo otrokovo razumevanje smrti glede na starost (Pahole Goličnik, J. in Škufca Smrdel, A., b. d.):

Otroci do 3. leta

V tej starosti otroci smrti ne razumejo, opazijo pa čustvene spremembe odraslih v njihovi okolici. Otrok lahko postane nemiren, jokav, lahko se pojavi tudi regresivno vedenje. Najpomembneje je, da otroku nudimo občutek varnosti in naklonjenosti. Pomembna je fizična bližina in ohranjanje rutine. Pomembno je, da otroku ponudimo možnost, da se od bližnjega posloviti. Čeprav smrti še ne razume, jo lahko doživlja.

Otroci od 3. do 6. leta

Razume smrt kot nekaj, kar ni trajno. Lahko se pojavijo regresivna vedenja, agresija, žalost, umik. Lahko mislijo, da je smrt nalezljiva. Otroka lahko v tem obdobju zanima ritual, kot je pogreb, zato mu dajmo možnost, da se ga udeleži. Z otrokom se je potrebno pogovarjati o tem, kako bo potekal pogreb, da dogajanje bolje razume. Potrebuje varnost in naklonjenost, dnevno rutino in meje.

Otroci od 9. leta naprej

V tem obdobju postaja otrokovo doživetje smrti podobno odraslemu. Glede primernih ravnanj veljajo podobne smernice kot v zgodnjem otroštvu.

OTROK IN POGREB

Duncan (1992) navaja, da je potrebno vedeti, da otroka ne smemo siliti k udeležbi na pogrebu, lahko pa ga spodbudimo, da se ga udeleži. Pogrebi so priložnost za otroka, da se posloviti, prav tako pa mu da tolažbo, ko vidi, da žalujejo tudi drugi in da v tem ni sam. Pogreb je za vse prisotne potrditev smrti in tako je tudi za otroka potrditev in priložnost, da se sooči z realnostjo. Ko so družinski člani skupaj na pogrebu, imajo vsi priložnost žalovati in premagati to skupaj. Če otroka izključimo iz tega, lahko dobi občutek, da je izgubil priložnost iti naprej z ostalimi.

IGRA KOT SREDSTVO ZA POMOČ PRI ŽALOVANJU

Igra je zelo pomembna aktivnost v procesu žalovanja. Je osnova, ki otroku pomaga pri premagovanju čustev. Če se otrok pretvarja, da je bolan ali poškodovan, je to v redu. To je njegov način, da predela, kar se je zgodilo in vse skupaj bolje razume. Pomembno je, da odrasli nad tem niso ogorčeni in šokirani, ampak ga spodbujajo, da na ta način predela svoja čustva (Duncan, 1992).

PREDOLGO ŽALOVANJE OTROK

Otrok, ki je predolgo zadržan v obdobju žalovanja, bo nakazoval velike spremembe v vedenju, kot so na primer agresija, velik strah, nezaupanje, krivda in panika. Otrok lahko ima težave s spanjem. Lahko postane odmaknjen in izoliran, ima zmanjšan apetit. Večina otrok vse to doživlja na začetku, ko se soočajo s smrtjo. Moramo pa biti pozorni, če to traja predolgo (Duncan, 1992; Pahole Goličnik in Škufca Smrdel, b. d.).

V primeru predolgega žalovanja poiščemo pomoč strokovnjakov. Po pomoč se lahko obrnemo k/v:

- šolskim psihologom,
- kliničnim psihologom,
- Slovenskemu društvu Hospic, ki se posveča žalovanju otrok: <https://hospic.si>,
- POSVET – Center za psihološko svetovanje: <https://posvet.org/>,
- Zdravstveni dom Dr. Adolfa Drolca Maribor: <https://www.zd-mb.si/Storitve/Enote/Varstvo-otrok-in-mladine/Slu%C5%BEba-za-otro%C5%A1ko-in-mladostni%C5%A1ko-psihiatrijo-kontaktne-informacije>,
- Center za otroke mladostnike in starše: <https://www.svetovalnicenter-mb.si/>. Program je prilagojen starostni skupini med 5. in 17. letom starosti.

Po pomoč se lahko obrnemo tudi v vse razvojne ambulante v zdravstvenih domovih, v izrednih primerih in v hudi stiski pa tudi na urgentne ambulante na pediatriji.

Ko se otrok sooča s smrtjo, je dobro biti pozoren na naslednje (Duncan, 1992):

- Ne govorimo otroku da poznamo vse odgovore.
- Ne prelagamo odgovora na otrokova vprašanja.
- Ne krivimo.
- Ne dajemo neopredeljenih odgovorov.
- Damo besedo otroku.
- Ne dajemo nasvetov.
- Ne odgovarjamo na vprašanja nad otrokovo ravno razumevanja.
- Ne obsojamo.
- Ne kritiziramo.

NEZAVEDNE STVARI, KI SKRBIJO OTROKA

Duncan (1992) navaja tri stvari, ki skrbijo predšolske otroke in nas jih bodo zagotovo vprašali, zato moramo biti na njih pripravljeni, v odnosu do otroka pa moramo biti iskreni, sprejemajoči, dosledni in ljubeči:

1. "Kdo bo sedaj skrbel zame?"
2. "Se bo to zgodilo tudi meni?"
3. "Sem jaz naredil kaj, da je ta oseba umrla?"

POMOČ SEBI

Pahole Goličnik in Škufca Smrdel (b. d.) navajata, kako pomagati sebi kot žalujočemu staršu:

- Vzemite si čas za žalovanje in sprejmite svojo žalost.
- Spregovorite o svojih občutkih.
- Poskrbite zase.
- Najdite načine za izražanje čustev.
- Poskusite najti lepe trenutke, ki jih življenje prinaša.

SLIKANICE ZA POMOČ PRI SOOČANJU S SMRTJO

Valetič (2017) navaja, da z branjem slikanic otroku omogočimo, da ugotavlja razlike med fikcijo in realnostjo, med pravljičnimi in naravnimi bitji, med domišljijo in stvarnostjo.

Poznamo veliko različnih slikanic, s katerimi se otroci lahko naučijo mnogo različnih stvari. Na primer, s slikanico o različnih oblikah družin, se lahko naučijo strpnosti do drugačnosti in različnosti. Ob glasnem branju, ki ga spremlja opazovanje slikanic, imajo odrasli priložnost otroku pojasniti tudi svoja lastna stališča in vrednote. Če to povežemo s slikanicami o smrti, se lahko otrok preko njih nauči razumeti osnovne koncepte, ki jih zaradi razvojnega obdobja težje razume, prav tako pa odraslemu omogočajo, da se z otrokom o tem lažje pogovarja.

Priporočilni seznam literature na temo soočanja s smrtjo za predšolsko obdobje:

- Kokelj, N. (2006). *Deček na belem oblaku*. Ljubljana, Mladinska knjiga.
- Broere, R. (1997). *Dedka ni več*. Ljubljana, Kres.
- Mazi, D. (2021). *Luka izgubi očka*. Jezero, Morfemplus.
- Peršolja, P. (2009). *Oglas za eno mamo*. Olševsek, Narava.
- Beuscher, A. (2008). *Čez Véliko reko*. Ljubljana, Kres.
- Chapman, J. (2022). *Zbogom, medved*. Tržič, Učila International.
- Pastorini, C. (2023). *Barve življenja*. Ljubljana, Hiša knjig, HKZ.
- Dodič, D. (2014). *Bom babico še kdaj videl, zdaj, ko je umrla?: zgodba za otroke in praktičen vodnik za starše*. Ljubljana, Corason.

V članku smo predstavili nekaj dejstev in iztočnic, ki so lahko v pomoč, kadar se z otroki pogovarjamo o smrti. Predstavili smo, zakaj se je o tej temi z otroki potrebno pogovarjati in da je ne smemo le prezreti. Upamo, da bo članek v pomoč tako vzgojiteljem kot tudi staršem, ko se bodo soočili s smrtjo in vprašanji otroka, na katere je včasih težko odgovoriti.

VIRI IN LITERATURA

Duncan, U. (1992). *Grief and Grief Processing for Preschool Children*. EDRS. <https://eric.ed.gov/?id=ED354078>.

Pahole Goličnik, J. in Škufca Smrdel, A. (b. d.). *Otrok ob hudo bolnem*. Slovensko združenje paliativne in hospic oskrbe. <https://paliativnaoskrba.si/otrok.html>.

Valetič, Ž. (2017). *Čemu slikanice (v dobi pametnih igrac)*. <https://www.ludliteratura.si/esej-kolumna/cemu-slikanice-v-dobi-pametnih-igrac/>.

Lara Glavič in Leon Horvat

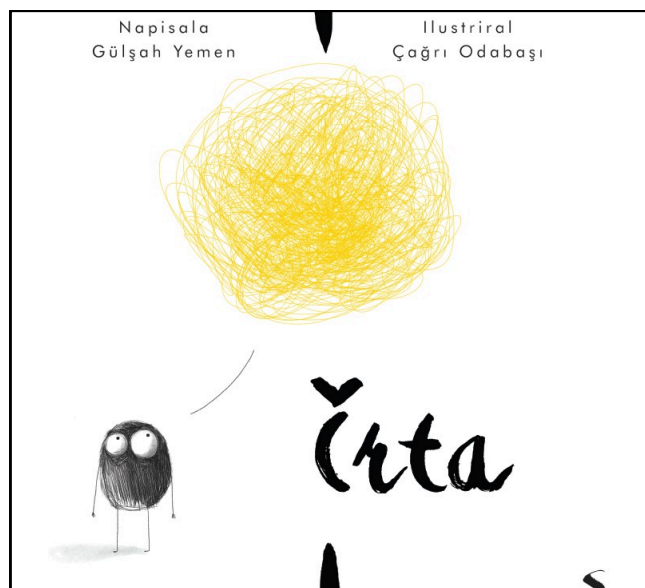
Študijski program Predšolska vzgoja, 3. letnik

KAKOVOSTNA OTROŠKA LITERATURA

SLIKANICA ČRTA

Primer kakovostne otroške literature je zanimiva slikanica Črta, turške pisateljice in vzgojiteljice, Gülşah Yemen in ilustratorja Çağrı Odabaşija. V slovenščini je slikanica v prevodu Alenke Urh izšla leta 2020 pri založbi KUD Sodobnost International. Slikanica obsega 32 strani, stik z otroki (bralci) pa vzpostavlja črno bitjece z velikimi očmi, ki pove, da rado riše dolge, kratke, debele, tanke, ravne, krive in pisane črte, z njimi ustvarja geometrijske like (kroge, trikotnike, kvadrate, pravokotnike), riše (oblak, reko, note itd.) in bralce povabi k risanju. Vsebina slikanice (Mramor, 2021, str. 29–37) na preprost in subtilen način otroke seznanja z raznolikimi črtami, barvami, liki, pomenskimi nasprotji, spodbuja interaktivno branje in medpodročno povezovanje kurikularnih dejavnosti. Slikanica turških ustvarjalcev je poučna, nudi estetski užitek, spodbuja domišljijo in ustvarjalnost predšolskih otrok in otrok v 1. vzgojno-izobraževalnem obdobju OŠ. Primer kakovostne otroške literature s podobno tematiko je tudi istoimenska avtorska slikanica brez besedila Tine Volarič: Črta, ki je večkrat nagrajena in je leta 2021 izšla pri založbi Miš.

Izbrana slikanica ponuja možnost razvijanja predbralnih veščin, zlasti vizualnega zaznavanja (Bezenšek idr. 2021), spodbuja pa tudi razumevanje nasprotij (tanka : debela črta, kratka : dolga črta, ravna : kriva črta itn.), poimenovanje barv in iskanje oblik ter geometrijskih likov. Ob vsem naštetem velja poudariti, da z aktivnim skupnim branjem razvijamo tudi gradnike bralne pismenosti (Haramija, 2020), zlasti besedišče, govor, razumevanje koncepta bralnega gradiva in odziv na besedilo. Slikanica Črta (Yemen in Odabaşija, 2020) je lahko v vrtcu izhodišče za izvedbo različnih dejavnosti.

Slika 1: Naslovna stran slikanice Črta.
Vir: Yemen, G. in Odabaşija, Ç. (2020). Sodobnost.
(objavljeno z dovoljenjem založbe)

Predstavljamo primer medpodročne dejavnosti v povezavi z razvijanjem fine motorike in grafomotorike (Fricelj idr., 2020). Otrokom pripravimo pladnje, v katere nasujemo kremenov ali kinetični pesek, da prekrijemo dno. Otroci najprej po navodilu vzgojiteljev, nato pa v dvojicah s prsti rišejo različne črte (ravne, krive, dolge, kratke, debele, tanke, lomljene, sklenjene itn.) in ob tem usvajajo nove besede, širijo besedišče in razvijajo govor. Otrokom lahko ponudimo različne pripomočke, s katerimi si pomagajo pri risanju (debelejše in tanjše paličice, veje, barvice, ravnila, trske ipd.).

Slika 2: Primer medpodročne dejavnosti razvijanja fine motorike in grafomotorike na temo risanja črt. Vir: lasten.

Obravnavo zgodbe lahko povežemo tudi s področjem narave in matematike. Z otroki se odpravimo v bližnji gozd, park ali na igrišče, kjer so drevesa, da si otroci lahko ogledajo primere različno debelih drevesnih debel in vej. Veje lahko tudi nabereмо in jih primerjamo med seboj po debelini in dolžini, razvrščamo in preštujemo, ob tem pa spoznavamo in/ali utrjujemo različne pojme, ki se nanašajo na konkretne lastnosti vej (npr. tanka, debela, dolga, kratka, ravna, kriva, čvrsta, upogljiva itn.). Dejavnost lahko nadgradimo z likovno tehniko risanja s črnim tušem, trsko ali čopičem (Zupančič, 2018).

Otroci lahko rišejo tanke črte s trskami, debele črte s čopiči, ob tem pa razvijajo tudi fino motoriko in se seznanjajo z izraznimi možnostmi likovne tehnike.

Po končani dejavnosti vzgojitelji otroke povabijo, da si likovne izdelke ogledajo, o njih pripovedujejo, se pogovarjajo in z interakcijami dodatno spodbudijo govorni razvoj otrok.

Na deževne dni lahko izkoristimo tudi prostor v igralnici in tla polepimo z lepilnimi oz. bandažnimi trakovi različnih oblik in barv, po katerih lahko otroci sproščeno izvajajo naravne oblike gibanja (hodijo, poskakujejo, se plazijo itn.), ob tem pa razvijajo koordinacijo in ravnotežje. Vaje lahko izvajamo tudi v športni igralnici ali telovadnici, kjer je še več črt, ki se med seboj prepletajo. Gibanje je lahko sredstvo za spodbujanje porajajoče se pismenosti, obenem pa Muhič in Marinšek (2017) pišeta, da so tudi otroške leposlovne slikanice sredstvo za spodbujanje gibalne pismenosti. Kadar branje povežemo z gibanjem, ki je dodatno motivacijsko sredstvo in spodbuja usvajanje znanja, otroci lažje osmislijo pomen branih (slišanih) besed in s pomočjo gibalnih aktivnosti razvijajo tudi drobne mišice, ki so odgovorne za govorjenje, poslušanje in branje.

Kakovostna otroška literatura in branje sta v predšolskem obdobju temelj za razvoj gradnikov bralne pismenosti, otrokove domišljije in njegovih kognitivnih sposobnosti. Bodoči vzgojitelji kot profesionalni posredniki branja pa s slikanicami spretno povezujemo področja dejavnosti in spodbujamo celostni razvoj, ki široko odpira vrata uspešnemu učenju otrok v šolskem okolju.

VIRI IN LITERATURA

Vira:

Yemen, G. in Odabašija, Ç. (2020). *Črta*. Ljubljana, KUD Sodobnost International. Prevedla Alenka Urh. Yemen, G. in Odabašija, Ç. (2020). *Črta*. Ljubljana, KUD Sodobnost International. Prevedla Alenka Urh. <https://www.sodobnost.com/izdelek/crta/>

Volarič, T. (2021). *Črta*. Dob, Miš. <https://www.miszalozba.com/knjige/crta-trda/>

Literatura:

Bezenšek, S., Bezovnik, E., Grubelnik, U. in Zorman, Ž. (2020). *Vaje za razvijanje predbralnih veščin v vrtcu: priročnik za vzgojitelje*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. <https://bravo.splet.arnes.si/prispevki/gradiva-za-strokovne-delavce/>

Fricelj, N., Golob, N., Podgorelec, M. in Suhoveršnik, P. (2020). *Spretni prstki: Dejavnosti za spodbujanje grafomotorike in fine motorike pri predšolskih otrocih: smernice za starše*. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/2094406/mod_resource/content/1/Spretni%20prstki.pdf

Haramija, D. (ur.). (2020). *Gradniki bralne pismenosti: Teoretična izhodišča*. Maribor, Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>

Mramor, M. (2021). *Razvoj družinske pismenosti pri malčkih* [Diplomsko delo]. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=79674&lang=slv>

Muhič, M. in Marinšek, M. (2017). Bralna pismenost in gibalno-športna dejavnost. V D. Haramija, *V objemu besed: Razvijanje družinske pismenosti* (str. 161–169). Maribor, Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/268>

Nuša Forštnarič in Natalija Mitić

Študijski program Predšolska vzgoja, 3. letnik

ELEMENTARNE GIBALNE IGRE

RAZGIBAJ SE IN SE NE JEZI!

Predšolsko obdobje je izjemnega pomena za otrokov razvoj, zato je pomembno, da otrok v tem obdobju pridobi najrazličnejšo paleto gibalnih izkušenj. Preko spoznavanja različnih osnovnih gibalnih vzorcev in izkušenj otrok postavi osnovne temelje za zahtevnejše gibalne vzorce. Pomembno je zavedanje, da se stvari, ki so zamujene v predšolskem obdobju, zelo težko nadoknadijo ali pa se sploh ne. Če želimo, da bo otrok športu v odraslosti pripisoval pomembno vlogo in del njegovega vsakdanjega življenja, moramo poskrbeti, da bodo temelji kakovostno zgrajeni (Pišot in Planinšec, 2005). Temelje lahko kakovostno zgradimo tudi z elementarnimi gibalnimi igrami. V članku vam predstavljamo otrokom zanimivo gibalno igro, ki ob gibanju spodbuja tudi področje pozornosti in koncentracije, matematičnih veščin, krepi vizualno zaznavanje ter spodbuja sledenje pravilom in sodelovanje. Predstavljena gibalna igra je namenjena otrokom starim od 4 do 6 let.

Za igro boste potrebovali kocke s slikovnim gradivom, ki ponazarjajo različne gibalne izzive (skakanje, plazenje, tekanje ...). Za pripravo igralnega prostora lahko uporabite obroče, če bo igra potekala zunaj pa krede.

Priprava igre

Izdelajte kocki z raznolikimi gibalnimi nalogami. Priporočamo, da izberete penasti kocki nekoliko večjih mer. Na prvi kocki naj bodo pike, ki ponazarjajo števila, na drugi pa slike naravnih oblik gibanja kot so hoja, skakanje, plazenje, lazenje, tek, poskoki na eni nogi, žabji poskoki ipd.

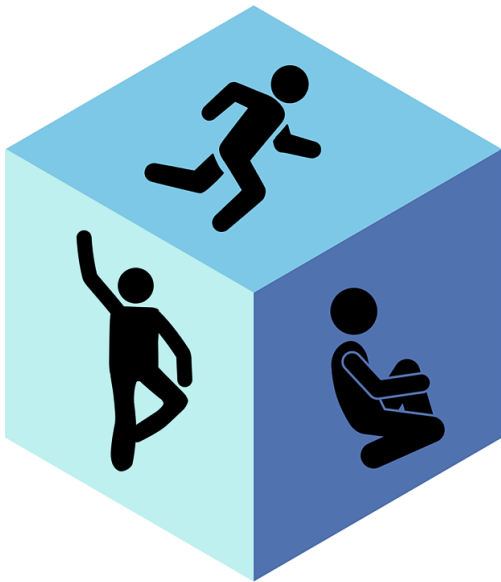
V prostoru (igralnica/telovadnica/na prostem) pripravite polje za igro človek ne jezi se. Tukaj si lahko pomagata z obroči. V sredini pripravite prostor (tako imenovano »hišico«), za igralce, ki bodo uspešno prišli do nje.

Otroke razdelite v 4 skupine. Vsaka skupina dobi majice druge barve in 2 kocki. Otroke razdelite tako, da bo v vsaki skupini enako število otrok

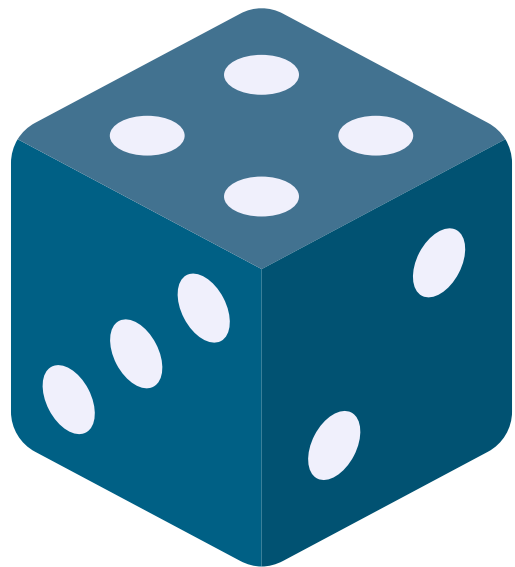
Pravila igre

Otroci stojijo v krogu okoli igralnega polja človek ne jezi se. Vsaka skupina, ki je na vrsti, vrže najprej kocko z naravnimi oblikami gibanja, nato pa še drugo kocko s številkami. Kocko meče tisti otrok, ki začne igro v skupini.

Z igro začne igralec, ki mu uspe vreči število 6. Otrok, ki vrže kocki, se premakne naprej glede na število na kocki in izvede gibalno nalogo, ki jo prikazuje kocka z naravnimi oblikami gibanja. Otrok lahko napreduje naprej po polju naprej šele takrat, kadar ostali člani njegove skupine pravilno izvedejo gibalno nalogo na kocki.

Slika 1: Kocka z gibalnimi nalogami
(prirejeno po predlogah v programu Canva)

Slika 2: Kocka s pikami za štetje
(prirejeno po predlogah v programu Canva)

Otrok, ki je v igri in vrže kocko s številom 6, ima možnost, da se s skupino odločijo, ali on napreduje za 6 polj naprej ali v igro vstopi naslednji igralec iz iste skupine.

V primeru, da na isto polje stopita dva igralca, zadnji ne izpade, a morata oba igralca do naslednjega metanja stati v položaju za počep. Enako velja, če se jima pridruži še kateri drugi igralec.

Zmagovalci so skupina, katere igralci prvi pridejo v »hiško«.

Cilj igre je skupini prvi pripeljati vse svoje igralce v »hiško«. Igro zaključimo, ko v »hiško« pridejo vse skupine.

Menimo, da je igra, ki smo jo poimenovali »Razgibaj se in se ne jezi!«, primer dobre elementarne gibalne igre. Z njo lahko popestrimo izvajanje dejavnosti s področja gibanja v vrtcu ali doma, razbijemo rutino, popestrimo vsakdan, krepimo vizualno pozornost in preko igre spodbujamo otroke h gibanju.

VIRI IN LITERATURA

Pišot, R. in Planinšec, J. (2005). *Struktura motorike v zgodnjem otroštvu*. Koper: Univerzitetna založba Annles.

Lucija Frece, Anja Potočnik, Janja Satler in Tanja Zupan

Študijski program Predšolska vzgoja, 3. letnik

RAZISKOVALNA ŠKATLA

Raziskovalna škatla in raziskovalno naravoslovje sta ključnega pomena za spodbujanje radovednosti in ustvarjalnosti pri otrocih. Raziskovalna škatla predstavlja orodje, ki otrokom omogoča praktično izkušnjo raziskovanja in odkrivanja sveta okoli sebe. V njej so različni materiali, orodja in naloge, ki spodbujajo otroke k samostojnem raziskovanju in reševanju problemov. Raziskovalno naravoslovje pa otroke spodbuja k postavljanju vprašanj, iskanju odgovorov in razvoju kritičnega mišljenja. Skozi raziskovalno naravoslovje otroci razvijajo naravoslovne postopke (N. Golob, predavanja pri predmetu Didaktika začetnega naravoslovja, november 2022). Raziskovalno škatlo lahko opredelimo kot didaktični pripomoček, ki otroke motivira, hkrati pa z njo na drugačen način dosežemo izobraževalne cilje s področja naravoslovja. Raziskovalna škatla je uporabna za različna področja v vrtcu, poleg tega jo lahko uporabimo v šoli ali podaljšanem bivanju pri različnih dejavnostih. Škatla ima veliko pozitivnih lastnosti, med drugim tudi to, da omogoča diferenciacijo aktivnosti in nalog (Izlakar, 2013). Otroci za svoje učenje raje uporabljajo strategije, ki jim omogočajo več ustvarjalnosti, samostojnosti pri delu, lastne aktivnosti, učenje na podlagi konkretnih izkušenj in izvajanje aktivnosti v lastnem tempu. Naravoslovni poskusi v vrtcu za otroka predstavljajo temelj zgodnjega učenja naravoslovja (Petek, 2010).

Raziskovalno škatlo lahko izdelamo skupaj z otroki, pri tem pa uporabimo plastične ali lesene zabojce, škatle za čevlje ali škatle, ki smo jih naredili sami (Rogelj Lipoglavšek, 2020). Predmeti v škatli se morajo vsebinsko dopolnjevati ali povezovati (Skribe-Dimec, 2010). Vse škatle morajo imeti pokrov, vanjo pa damo predmete, ki bodo otrokom v pomoč pri raziskovanju narave. Škatlo tudi poimenujemo in nanjo napišemo naslov, saj nam naslov razkriva temo, ki ji je škatla namenjena (Rogelj Lipoglavšek, 2020).

Za otroke, ki še ne berejo, lahko na škatlo poleg naslova nalepimo tudi simbole in dele predmetov, ki se tematsko povezujejo z vsebino v škatli. Raziskovalno škatlo za mlajše otroke prilagodimo tako, da dodamo na delovne kartice slikovna navodila ter jih številčno označimo, da si sledijo od najlažje do najtežje naloge. Delovne kartice so v škatli prilagojene za predšolske otroke tako, da vsebujejo navodila v obliki fotografij. Delovna kartica je sestavljena iz fotografije predmetov v škatli in simbolov, ki otroku pomagajo razumeti navodila na kartici (Golob in Ungar, 2023).

Škatla lahko v zbirki predmetov vsebuje veliko majhnih delov, vendar jo je takrat potrebno pregraditi na več manjših delov (Skribe-Dimec, 2010). Raziskovalna škatla vsebuje tudi delovne kartice, s katerimi spodbujamo izvajanje in razvijanje različnih naravoslovnih postopkov. Naravoslovni postopki so temeljna metoda poučevanja naravoslovnih vsebin, ki poudarja aktivno raziskovanje, opazovanje in eksperimentiranje. Ti postopki vključujejo zaznavanje, primerjanje, štetje, merjenje, razvrščanje, uvrščanje, urejanje, izvajanje poskusov in sklepanje (Skribe-Dimec, 2010). Te postopke moramo razvijati postopno, saj le na takšen način otroke vpeljemo v strukturiran raziskovalni pristop dojemanja naravoslovja (Fošnarič in Katalinič, 2012). Raziskovanje je rdeča nit naravoslovnih postopkov, zaradi katerih otroci bolje razumejo pojave okoli sebe (Bajd, 2005). Za naravoslovne postopke je značilno poudarjanje povezav med teorijo in prakso ter spodbujanje kritičnega mišljenja in samostojnega raziskovanja. Pri raziskovalnem naravoslovju je v ospredju otrokova aktivnost, pomembna pa je tudi otrokova ustvarjalnost (Rogelj Lipoglavšek, 2020).

Raziskovalna škatla lahko vsebuje tudi eksperiment. Če se odločimo za uporabo eksperimenta mora biti ta primeren starostni stopnji in razumevanju otrok. Z njim lahko na otrokom razumljiv način pojasnimo naravoslovne pojme. Primer enega izmed takšnih eksperimentov je bil načrtovan v raziskavi, ki sta jo izvedli Golob in Ungar. V raziskovalno škatlo s področja magnetizma in vzgona sta vključili eksperiment, v katerem se otrok seznanil s pojmom gostote predmetov in ugotovi, da kovinske matice in vijaki potonejo, medtem ko plastični in leseni vijaki plavajo. Do ugotovitve pride otrok na podlagi poskusa, saj jih večina gostote še ne razume (Golob in Ungar, 2023). S praktičnim prikazom in preizkušanjem plovnosti predmetov z različno gostoto se je otrok seznanil s pojmom gostote, ki bi se mu zgolj z razlago verjetno zdel preveč abstrakten.

Za raziskovalne škatle je značilna metoda raziskovanja, pri uporabi raziskovalne škatle in implementiranju metode raziskovanja pa ima vzgojitelj drugačno vlogo kot pri drugih naravoslovnih dejavnostih. Vzgojitelj postane organizator situacij spodbudnega okolja, hkrati pa upošteva otrokove ideje in razvojne značilnosti ter je odgovoren za pripravo motivacijskega učnega okolja (Rogelj Lipoglavšek, 2020).

PRIMER RAZISKOVALNE ŠKATLE ZA RAZVIJANJE SENZORNEGA ZAZNAVANJA: "Čaji"

V nadaljevanju predstavljamo primer raziskovalne škatle, ki ga je izdelala študentka Tanja Zupan. Raziskovalna škatla je nastala pri predmetu Didaktika začetnega naravoslovja, ki ga poučuje doc. dr. Nikolaja Golob.

Raziskovalna škatla z naslovom »Čaji« je opremljena s sliko in napisom ter slikovnim prikazom vsebine te škatle. To je namenjeno otrokom, da vedo, kaj se v škatli nahaja in koliko je katerih predmetov oziroma pripomočkov. Raziskovalna škatla vsebuje posodice, napolnjene z različnimi čaji. V posodicah je šest različnih čajev – trije so sadni (pomaranča, borovnica in malina), trije pa zeliščni (meta, žajbelj in kamilica). Vsak čaj je v dveh posodicah (ena posodica je označena s črko in druga s številko).

Slika 1: Zunanji izgled škatle. Vir: lasten.

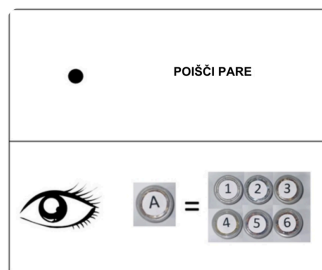

Slika 2: Notranji izgled škatle. Vir: lasten.

Izdelava raziskovalne škatle je potekala dva dni, saj je bilo treba material zbrati in škatlo ustrezno sestaviti.

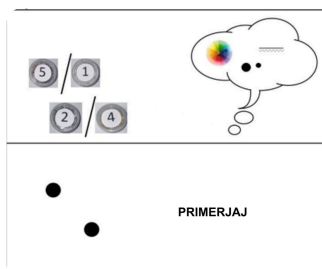
Pri pripravi materiala ni bilo večjih težav, dilema pa je nastopila pri izbiri čaja. Izbrati je bilo treba takšne čaje, da so otroci lahko z vonjem prepoznali razlike med njimi. Pri izvedbi se je izkazalo, da otroci s tem niso imeli težav. Individualna dejavnost otroka ob raziskovalni škatli je v povprečju potekala od pol do ene ure, čas je bil odvisen od motivacije otroka. Prav tako je bilo treba škatlo po izvajanju dejavnosti ustrezno urediti in pripraviti za naslednjega otroka, kar je trajalo približno deset minut.

V škatli je šest raziskovalnih delovnih kartic. Vsaka kartica temelji na enem naravoslovnem postopku. Kartice so plastificirane za dolgotrajno uporabo in so obojestranske. Na eni strani je napisano poenostavljeno navodilo z velikimi tiskanimi črkami. Kartica je označena z pikami, ki nakazujejo, kako si kartice sledijo po vrsti (glede na zaporedje števila pik). Na drugi strani kartice je slikovno navodilo, ki je namenjeno za individualno in samostojno delo otroka. Otrok skozi delovne kartice z vonjem zaznava različne čaje, jih z opazovanjem med seboj primerja po barvi, obliki in velikosti.

1. Delovna kartica

Delovna kartica temelji na naravoslovnem postopku zaznavanja. Naloga otroka je, da povonja posodice, označene s črkami in jim poišče pare čajev označenimi z številkami.

2. Delovna kartica

Delovna kartica temelji na naravoslovnem postopku primerjanja. Naloga otroka je, da določene pare čajev med seboj primerja po barvi in velikosti delcev.

3. Delovna kartica

Naravoslovnii postopek te kartice je uvrščanje. Otrok pri tej nalogi čaje, ki so označeni z številkami od 1 do 6, uvrsti glede na to ali je čaj zeliščni ali sadni.

Slika 3: Delovne kartice 1. del (prirejene po predlogah v programu Canva)

4. Delovna kartica

Delovna kartica temelji na naravoslovnem postopku izvajanja eksperimenta. Naloga otroka je, da s pomočjo eksperimenta ugotovi barvo posameznega čaja (žličko čaja doda v toplo vodo).

5. Delovna kartica

Naravoslovni postopek te kartice je štetje. Naloga otroka je, da prešteje koliko žličk potrebuje, da napolni vrečko.

6. Delovna kartica

Delovna kartica temelji na naravoslovnem postopku urejanja. Naloga otroka je, da uredi čaje po intenziteti vonja.

Slika 4: Delovne kartice 2. del (prirejene po predlogah v programu Canva)

Preko raziskovalne škatle otrok vsakdanje predmete povezuje z domačim in vrtčevskim okoljem in tako prepleta svoje izkušnje in znanje. Uporaba raziskovalne škatle spodbuja aktivno raziskovanje in samostojnost otrok (Skribe-Dimec, 2010). Menimo, da je raziskovalna škatla odličen pripomoček za učenje naravoslovja v vrtcu in spodbujanja samostojnosti, saj je otrok pri raziskovanju aktiven, razvija ustvarjalnost, se uči preko eksperimentov in uri naravoslovne postopke. Uporaba raziskovalne škatle otroke notranje motivira, saj se učijo na drugačen način, vzgojitelji pa tako dosežejo izobraževalne cilje na nekoliko drugačen način in se urijo v vlogi organizatorja spodbudnega učnega okolja.

VIRI IN LITERATURA

Bajd, B. (2005). *Novi pristopi pri poučevanju naravoslovja: uporaba preprostih ključev*. *Annales*, 15(1), 179–184. <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=61180>

Fošnarič, S., & Katalinič, D. (2012). *Didaktične usmeritve za izvedbo raziskovalnih in eksperimentalnih dejavnosti predšolskih otrok na področju naravoslovja*. MAribor, Pedagoška fakulteta.

Golob, N., in Ungar, V. (3. 11. 2023). The Development of Science Process Skills and of Content Knowledge with Inquiry Boxes in Early Childhood Education. <https://www.cepsj.si/index.php/cepsj/article/view/1631>

Izlakar, N. (2013). Raziskovalna škatla – barve. *Naravoslovna solnica*, 2013(3), 29-31.

Petek, D. (2010). Spoznavanje nekaterih pojmov (procesov) preko naravoslovnih poskusov v vrtcu. *Revija za elementarno izobraževanje*, 3(1), 75–88. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=52485>

Rogelj Lipoglavšek, M. (2020). Naravoslovno-raziskovalne škatle v vrtcu za aktivno preživljanje časa med bivanjem na prostem. V *Vzgojno izobraževalne potrebe predšolskega otroka: Zbornik XIII. mednarodne strokovne konference vzgojiteljev v vrtcih* (str. 108–111). *Knjige za vrtce - Vzgojno izobraževalne potrebe predšolskega otroka (mib.si)*.

Skribe-Dimec, D. (2010). *Raziskovalne škatle: učni pripomoček za pouk naravoslovja*. Modrijan.

Ines Irgolič in Taja Smrekar

Študijski program Predšolska vzgoja, 3. letnik

NEUSTREZNI PRISTOPI PRI LIKOVNIH DEJAVNOSTIH OTROKA

10 NAJPOGOSTEJŠIH ZMOT PRI DELU Z OTROKI S PODOROČJA LIKOVNIH DEJAVNOSTI

Na predavanjih Didaktike likovnih dejavnosti v okviru študija predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti v Mariboru, katere predavatelj je doc. dr. Tomaž Zupančič, smo se srečali z zmotnimi pristopi pri likovnih dejavnostih otroka. Predavanje se nam je zdelo zelo poučno in predvsem aktualno, saj smo takšne zmote velikokrat opazili v vrtcih, prav tako pa v domačem okolju. Slovar slovenskega knjižnega jezika navaja, da je zmotna prepričanje, ki ni v skladu s stvarnostjo (SSKJ, b. d.). Ker menimo, da je pomembno, da se te ne pojavljajo, v nadaljevanju predstavljamo nekaj najpogostejših zmot s področja likovne dejavnosti, ki smo jih opazili pri delu z otroki.

Zmota št. 1: Učenje otrok risanja in popravljanje otrokovih izdelkov

Prva zmota, o kateri govori Zupančič (2012), je mnenje odraslih, da je učenje otrok risanja in popravljanje otrokovih izdelkov dobro, vendar to onemogoča uporabo domišljije in ustvarjalnosti. Pogosto se dogaja, da nas otrok prosi, da mu nekaj narišemo, mi pa to tudi storimo.

S tem mu vsilimo svojo lastno predstavo o izgledu določenega predmeta, živali, s čimer otrok ne razvija lastne domišljije in ustvarjalnosti. Ko pride do takšne situacije, bi bilo bolje, da otroka usmerjamo le z besedami. Z njim se lahko pogovorimo, kako predmet ali žival izgleda, nato pa otroku damo možnost lastnega ustvarjanja.

Če bo prvi izdelek risbe mačke vseboval le glavo in trup, je to dobro, saj le tako lahko vidimo otrokov dejanski napredek v razvoju skozi mesece in leta.

Zmota št. 2: Razstavljanje likovnih del po izboru vzgojiteljice

Naslednja zmota, o kateri je profesor Zupančič govoril na predavanjih, je razstavljanje otroških izdelkov, ki so po mnenju vzgojitelja dobri oziroma primerni za razstavo.

Izdelkov otrok, ki morda niso na takšni stopnji razvoja kot ostali in katerih izdelki ne ustrezajo standardu vzgojitelja, se navadno ne razstavlja. Na ta način lahko otrok dobi občutek manjvrednosti. Ko razstavljamo otroške izdelke, je pomembno, da razstavimo izdelke vseh otrok, tudi tiste, ki nam morda niso všeč. Na takšen način med otroki zagotovimo enakovrednost in jim omogočimo, da so lahko ponosni na svoje delo (T. Zupančič, osebna komunikacija, november 2023).

Zmota št. 3: Ocenjevanje in primerjanje otroških likovnih izdelkov

Na predavanjih smo omenjali tudi ocenjevanje in primerjanje otroških likovnih del, ki je v vrtcu precej pogosto, hkrati pa zelo nestrokovno. Z vrednotenjem in ocenjevanjem otrok izgubi občutek svobode v ustvarjanju in dobi občutek manjvrednosti. Otrok, ki ga boljše ocenimo in pohvalimo, je trenutno vesel, a je lahko že naslednjič razočaran, če njegov izdelek ponovno ne bo najboljši. Nekaterim otrokom je določeno področje bližje, zato tiste otroke, ki jim likovno področje ni blizu, s takšnim ocenjevanjem in komentiranjem, le še bolj zatiramo. Tudi pretirane in nerealne pohvale lahko dosežejo obraten učinek. Otroka seveda lahko pohvalimo, vendar moramo pohvalo konstruktivno oblikovati. Pohvala naj bo čim bolj konkretna in specifična kot na primer: »To hišo ti je uspelo dobro narisati, narisal si zidove, okna, vrata, streho ...«. Pri tem pazimo, da ne spodbujamo tekmovalnosti in da ne izgubimo cilja celotne dejavnosti, ki ni dober izdelek, ampak sam proces dela (T. Zupančič, osebna komunikacija, november 2023).

Zmota št. 4: Izdelava izdelkov po šabloni

Na predavanjih smo omenili tudi izdelave izdelkov po šabloni. V nekaterih vrtcih lahko ob vstopu v vrtec opazimo izdelke otrok, ki so vsi enaki in ne prikazujejo otroške ustvarjalnosti. Primer takšne dejavnosti in slabe prakse so šablonski zvončki.

Vzgojitelj zgiba zvonček iz papirja, po možnosti za vse otroke v istih barvah, nato pa otroci te zvončke le prilepijo. Določi jim tudi barvo ozadja in barvo listov, tako da so izdelki na koncu enaki in niti otrok sam več ne ve, kateri izdelek je njegov.

Slika 1: Zgibanje zvončkov po šabloni. Vir: predavanja Zupančič, 2023/24.

Takšno početje popolnoma zavira otrokovo ustvarjalnost in sam proces dela, ki je najpomembnejši. Izdelki otrok morajo biti unikatni, raznoliki, saj le tako vidimo otrokov napredek, način dela in ustvarjalnost (T. Zupančič, osebna komunikacija, november 2023).

Zmota št. 5: Ilustriranje na podlagi ilustracij

Na predavanjih smo omenili tudi ilustriranje na podlagi ilustracij. V vrtcu so pogosto prisotne različne pravljice in slikanice, na podlagi katerih nato nastanejo ilustracije otrok. Največja napaka je, kadar vzgojitelj po prebrani pravljici otrokom pokaže ilustracijo in jim poda navodilo, naj to naslikajo. S tem je popolnoma podrl celotno otrokovo domišljijско predstavo, ki si jo je ustvaril med pripovedovanjem. Kadar otroci izdelujejo izdelke po prebrani knjigi, je pomembno, da se jim pusti odprte možnosti in izdelava po lastni notranji domišljijski predstavi. Le na takšen način spodbujamo otroško ustvarjalnost in individualnost (T. Zupančič, osebna komunikacija, november 2023).

Slika 2: Ilustracija hišk. Vir: Peroci, E. in Gošnik Godec A. (2023, str. 15). *Muca Copatarica*. Mladinska knjiga. (objavljeno z dovoljenjem založbe)

Zmota št. 6: Likovna dejavnost je zgolj dopolnilno področje drugim področjem

Naslednja zmota, o kateri govori Zupančič (2012), je izvajanje likovne dejavnosti vzgojiteljev zgolj kot dopolnilno področje drugim dejavnostim. V praksi se pogosto pojavlja, da izvedemo neko aktivnost (na primer s področja narave), za zaključek pa otroci le narišejo, kaj so videli. S tem likovna dejavnost velikokrat postane samo nekakšna dopolnilna dejavnost. Težava nastane, ko se to pojavi prevečkrat. Likovno področje je zelo pomembno za razvoj otroka in je zato nedopustno, da ostane le ena od aktivnosti v izvedbi drugega področja. Tudi likovna vzgoja ima svoje cilje, ki so pomembni za otrokov celostni razvoj. Medpredmetno povezovanje je sicer zaželeno, vendar moramo paziti, da sta obe področji enakovredno zastopani.

Zmota št. 7: Ustvarjanje je usmerjeno izključno v izdelek

Še ena zmota, o kateri govori Zupančič (2012), je ustvarjanje, ki je usmerjeno izključno v izdelek. Pri tej zmoti govorimo o napačnem prepričanju vzgojiteljev, da je pomemben samo končen izdelek, ki ga bodo lahko videli tudi ostali in se bodo lahko na ta način pohvalili z delom.

Pri tem se ne zavedajo, da je pri ustvarjanju najpomembnejši sam proces dela, s katerim se otrok uči, sprosti, zabava ter raziskuje likovne materiale, pripomočke in tehnike. Seveda največkrat pri likovnem ustvarjanju na koncu dobimo nek izdelek, vendar je vedno potrebno imeti v mislih, da je bil najpomembnejši proces, preko katerega je otrok do tega izdelka prišel.

Zmota št. 8: Diagnosticiranje na podlagi otroških izdelkov

Zupančič (2012) govori tudi o diagnosticiranju na podlagi otroških izdelkov. Osebnostno meniva, da je ta zmota ena od pomembnejših. Večkrat sva že slišali zgodbe vzgojiteljev, ki so otroka, ki je slikal s črno barvo, označile kot otroka v hudi stiski, in otroka, ki je očeta narisal veliko manjšega kot mamo, označile, da je zlorabljen s strani očeta. Tudi sami sva pred tem predavanjem imeli zmotna prepričanja, pridobljena skozi leta prejemanja napačnih informacij od vzgojiteljev in v srednji šoli. Zato meniva, da je pomembno razjasniti, zakaj je to tako zmotno. V pomoč pri razjasnitvi otrokove uporabe črne barve na beli podlagi nam je lahko osnovno poznavanje otrokovega razvoja in likovnega izražanja. Otroku ima potrebo po velikih kontrastih. To pojasni, zakaj na bel papir slika s črno barvo, tudi če naslika mamo in očeta. Razvoj otroka tudi pojasnjuje, zakaj je v nekem trenutku mama na sliki zelo velika, oče pa zelo majhen. Morda mu je tistega dne mama kupila čokolado, kar si je otrok zelo zapomnil. Iz tega razloga jo naslika prvo, nakar se spomni, da ima tudi atija zelo rad, vendar ni več prostora, saj otrok vedno zavzame ves format. Vedno se moramo pri slikah poglobiti v otrokov razvoj in izhajati iz tega, nikoli pa si ne smemo dovoliti podajanja diagnoz o otroku, ker za to nismo usposobljeni. Zupančič (2012) navaja, da je diagnosticiranje otroka na podlagi izdelka naloga kliničnih psihologov in vsekakor ne naloga staršev ali strokovnih delavcev. Vzgojiteljeva naloga je, da se ob otroškem izdelku vpraša, na kakšen način in zakaj je otrok likovno delo ustvaril, ne pa analiza tega, kaj je ustvaril.

Zmota št. 9: Otroci so največji umetniki

Naslednja zmota, ki jo omenja Zupančič (2012), je vrednotenje otrok kot največjih umetnikov. To seveda ne drži. Umetnik ustvarja zavestno, ker nam želi nekaj sporočiti. V svojem delu poudari točno določene značilnosti, ima skrita sporočila, naredi tudi kakšne napake, ki pa so zavestne in z razlogom. V vsakem delu umetnik pusti del sebe, svoje zgodbe in sporočilo. Otrok pa ustvarja skladno s svojimi razvojnimi sposobnostmi. Figuri človeka bo narisal rumen obraz, ker je med vsemi barvami, ki jih ima na razpolago, rumena najbolj podobna barvi obraza. Otrok bo človeka narisal kot glavonožca, ker je tako razvojno pogojeno. Vse, kar bo otrok narisal, je pogojeno z njegovim razvojem in lahko riše le na en in edini možen način. To je glavni razlog, zakaj otrok ni umetnik, saj umetnik umsko in zavestno ustvarja, otrok pa na edini način kot zna. Čeprav otrok ni umetnik, je ustvarjalec in ustvarja na najboljši možen način.

Zmota št. 10: Vse pobarvanke so dobre

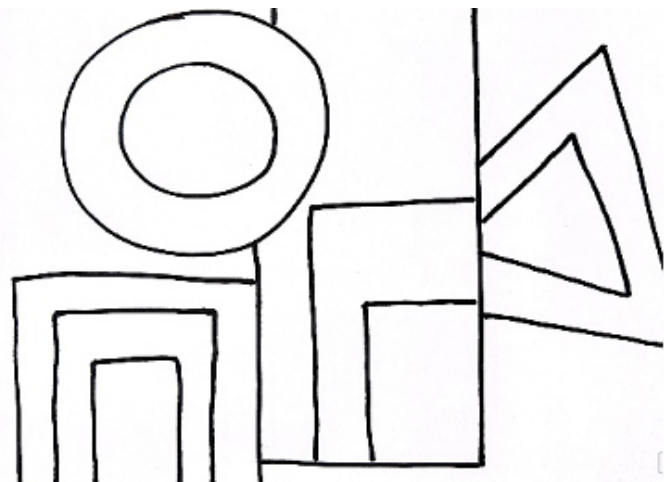
Na predavanjih je profesor Zupančič govoril tudi o pobarvankah in o tem, da vsaka pobarvanka ni primerna. Ko razmišljamo o tem, kakšno pobarvanko ponuditi otrokom, se moramo najprej vprašati po likovnih in vsebinskih kriterijih. Slabe pobarvanke so prenasičene, likovno neurejene, šablonske, poudarjajo stereotipe in likovne klišeje (T. Zupančič, osebna komunikacija, 2023).

Slika 3 : Pobarvanka Barbie.

Vir: <https://www.coloring-book.info/coloring/Barbie-3-Musketeers/barbie-musketeers-12.jpg>

Primer takšne pobarvanke je Barbie pobarvanka na sliki 4, saj ima sporno vsebino (poudarja družbene stereotipe, je seksistična in žaljiva, lahko je tudi nevarna za zdravje (lahko vodi v kasnejšo anoreksijo ipd.). Dobra pobarvanka je tista, ki poudarja bistvo, je jasna in likovno urejena. Takšna pobarvanka je humorna, gre za karikaturno upodobitev z ustrezno vsebino, je didaktično premišljena, poučna in razumljiva. Primer dobre pobarvanke je pobarvanka, ki jo lahko izdelamo skupaj z otroki ali si jo otroci lahko izdelajo sami. Primerne so pobarvanke z geometrijskimi liki, saj se z njimi izognemo neprimernostim in klišejem. Otroci lahko narišejo na primer prevozna sredstva in tiste risbe, ki so dobre, nato fotokopiramo, naredimo kopije in tako dobimo ustrezne pobarvanke (T. Zupančič, osebna komunikacija, november 2023).

Slika 4: Primer dobre pobarvanke. Vir: lasten

Skozi članek smo osvetlili problem, ki se pojavlja ob neustreznih pristopih s področja likovnih dejavnosti in ga velikokrat nehote počnemo pri delu z otroki. Takšna zmotna prepričanja in neustrezni pristopi lahko vplivajo na razvoj likovnih sposobnosti otroka, njegovo dožemanje likovne umetnosti in njegov razvoj na splošno. Zato je pomembno, da se teh napak zavedamo in jih skušamo nadomestiti z dobrimi praksami, z namenom, da otroku omogočimo lastno likovno ustvarjanje in s tem spodbujamo individualno ustvarjalnost.

Skozi leta praktičnega usposabljanja v vrtcih smo opazili, da se pri delu vzgojiteljev z otroki pojavlja veliko napačnih pristopov in zmot, kar nas je tudi vodilo k temu, da napišemo ta članek. Opazili smo, da vzgojitelji likovno dejavnost velikokrat vrednotijo le kot nekaj sproščujočega in otrokom zanimivega, brez globljega razumevanja, kako zelo pomembna je za otrokov spoznavni razvoj in za kreiranje nastavkov za razvoj likovno ustvarjalnega človeka (Vrlič, 2001). Prav zaradi pomembnosti likovne vzgoje so takšne zmote nedopustne in želimo si, da se ne bi več toliko pojavljale. Likovno izražanje mlajših otrok predstavlja pripomoček, s katerim otrok spoznava, raziskuje in si razlaga svet okoli sebe. Kakovostno likovno-vzgojno delo tako razvija otrokove likovne sposobnosti v najširšem možnem pomenu (Vrlič, 2001). Menimo, da je zelo pomembno otroku ponuditi kakovostno likovno vzgojo in možnost, da se svobodno izraža in ustvarja. To pa bomo dosegli le, če bomo sami dovolj kompetentni za izvajanje likovne vzgoje predšolskih otrok in bomo imeli dobro znanje o likovnem razvoju predšolskega otroka.

VIRI IN LITERATURA

Viri slik:

Barbie pobarvanka. (b.d.) <https://pobarvanke.si/barbie/>

Peroci, E. in Gošnik Godec A. (2023, str. 15). *Muca Copatarica*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Zupančič, T. (2023/2024). *Zapiski s predavanj Didaktike likovnih dejavnosti: interno gradivo*. Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru.

Literatura:

Zmota. (2014). V *Slovar slovenskega knjižnega jezika (2. dopolnjena in deloma prenovljena izd.)* <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=zmeta>

Zupančič, T. (2012). Pogreške u likovnom radu s predškolskom djecom i strategije poticanja kreativnosti i mašte. V Zanimović Tanay, L. in Robert Tanay, R. (ur.), *Sretna djeca : integracijski pristup i učenje kroz kreativnu igru* (str. 31-43). Zagreb : Učilište za likovno obrazovanje, kreativnost i dizajn - Studio Tanay.

Zupančič, T. (2018). *Črte so tanke in debele*. Moj vrtec: primeri dejavnosti iz vseh področij Kurikula za vrtce. <https://www.moj-vrtec.si/umetnost/likovna-umetnost/kaj-lahko-po%C4%8Dnemo/%C4%8Drte-so-tanke-in-debele/>

Vrlič, T. (2001). *Likovno-ustvarjalni razvoj otrok v predšolskem obdobju*. Debora.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem, ki ste sodelovali pri oblikovanju in nastajanju naše revije. Še posebej Oddelku za Predšolsko vzgojo na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru in donatorju ŠOUM - Študentski organizaciji Univerze v Mariboru.

Hvala vsem recenzentkam in lektoriciam za strokoven in lektorski pregled.

Hvala tudi Anji Stopar, študentki Razrednega pouka na UM PEF, ki je poskrbela za kočno vizualno podobo revije.

Hvala asist. Barbari Sraka Petek, izr. prof. dr. Marti Licardo in asist. dr. Maruši Laure, ki so nas popeljale v načrtovanje in pripravo revije in nam dale priložnost za preizkušanje v nečem novem.

Uredniški odbor Revije Radovednež

Povabilo k oddaji in objavi strokovnih člankov študentov

Študente vseh študijskih programov UM PEF vabimo k sodelovanju pri nastajanju vsebin študentske revije Radovednež. Veseli bomo vaših pobud, idej in prispevkov pri nastajanju nadaljnjih števil te revije.

Za dodatne informacije in navodila glede priprave prispevka se obrnite na elektronski naslov uredništva (studentskarevija.pef@um.si).

Vabljeni k sodelovanju!

Uredniški odbor Revije Radovednež

"Radovednost je pričetek modrosti."
Sokrat

PRELISTAJ ME

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

